

Sparar vi när vi måste?

Hushållens sparkvot och dess bestämningsvariabler: en paneldatastudie med data från EU, Norge, Storbritannien och Turkiet

Av: Mohammad Badr Farossi och Honia Ali

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskap

Kandidatuppsats 15 hp

Finansiering | VT 2026

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Förord

Att skriva denna C-uppsats har varit en lärorik resa. Vi vill först tacka varandra för ett gott samarbete. Genom att stötta och utmana varandra har vi vuxit både som studenter och individer. Ett särskilt tack riktar vi till vår handledare, Åsa Grek, för värdefullt stöd och konstruktiva synpunkter. Utan hennes vägledning hade arbetet inte blivit klart.

Vi tackar även våra familjer och vänner för ert ovärderliga stöd och tålamod under processen.

Utän er alla hade detta inte varit möjligt, tack!

Stockholm, 2026-04-05

Sammanfattning

Titel: Sparar vi när vi måste?

Författare: Mohammad Badr Farossi och Honia Ali

Handledare: Åsa Grek

Hushållens sparande är centralt för både individuell ekonomisk trygghet och makroekonomisk stabilitet, men sparkvoten varierar kraftigt mellan europeiska länder med liknande ekonomiska förutsättningar. Syftet med denna studie är att analysera vilka variabler som driver hushållens sparkvot i EU-27, Norge, Storbritannien och Turkiet under perioden 2004–2022, med utgångspunkt i livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande.

Studien tillämpar en kvantitativ paneldatametod med data från Eurostat och Världsbanken. Sparkvoten utgör den beroende variabeln, medan oberoende variabler inkluderar disponibel inkomst per capita, konsumtion, förmögenhet, realränta, åldersfördelning, förväntad livslängd samt dummyvariabler för ekonomiska kriser. Analysen genomförs med panelregression.

Resultaten visar att högre disponibel inkomst och konsumtion har starkast samband med sparkvoten (positiv respektive negativ effekt). Realräntan har en svagt positiv effekt, medan förväntad livslängd och andel äldre uppvisar oväntade tecken. Ekonomiska kriser saknar signifikant påverkan. Modellerna förklarar 86–90 % av variationen i sparkvoten.

Slutsatserna stödjer delvis livscykelhypotesen men utmanar teorin om försiktighetssparande, då hushåll inte verkar öka sparandet markant under kriser. Praktiska implikationer inkluderar behovet av politik som stärker inkomstillväxt för att främja sparande och kapitalbildning.

Abstract

Title: Do we save when we have to?

Authors: Mohammad Badr Farossi and Honia Ali

Supervisor: Åsa Grek

Household saving is central to both individual economic security and macroeconomic stability, yet the saving rate varies significantly across European countries with similar economic conditions. The purpose of this study is to analyze the factors driving households' saving rates in the EU-27, Norway, the United Kingdom, and Turkey during the period 2004–2022, based on the life-cycle hypothesis and the theory of precautionary saving.

The study employs a quantitative panel data method using data from Eurostat, and the World Bank. The saving rate serves as the dependent variable, while independent variables include disposable income per capita, consumption, wealth, real interest rate, age distribution, life expectancy and dummy variables for economic crises. The analysis is conducted using panel regression.

The results show that higher disposable income and consumption have the strongest associations with the saving rate (positive and negative effects, respectively). The real interest rate has a weakly positive effect, while life expectancy and the proportion of elderly exhibit unexpected signs. Economic crises lack significant impact. The models explain 86–90% of the variation in the saving rate.

The conclusions partially support the life-cycle hypothesis but challenge the theory of precautionary saving, as households do not appear to significantly increase saving during crises. Practical implications include the need for policies that strengthen income growth to promote saving and capital formation.

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	1
1.2 Problematisering	2
1.3 Syfte	3
1.4 Frågeställning	3
1.5 Avgränsning	3
1.6 Disposition	3
2. Teoretisk referensram och tidigare forskning	5
2.1 Introduktion till hushållens sparbeteende	5
2.2 Teorier	5
2.2.1 Livscykelteorin	5
2.2.2 Försiktighetssparande	7
2.3 Tidigare forskning	8
2.3.1 Tidigare studier om sparande	8
2.3.2 variabler som påverkar sparandet	12
2.3.2.1 Institutionella och ekonomiska variabler	12
2.3.2.2 Kulturella variabler	14
2.4 Operationalisering och genomgång av variabler	15
2.4.1 Beroende variabler	16
2.4.1.1 Sparkvot	16
2.4.2 Oberoende variabler	16
2.4.2.1 Disponibel inkomst per capita	17
2.4.2.2 Realränta	17
2.4.2.3 Förmögenhet	18
2.4.2.4 Konsumtion	18
2.4.2.5 Åldersfördelning	19
2.4.2.6 Förväntad livslängd	19
2.4.2.7 Finanskris-dummy	20
2.4.2.8 Landdummies	21
2.5 Hypoteser	21
3. Metod	25
3.1 Vetenskaplig ansats	25
3.2 Forskningsdesign	25
3.3 Datakällor	26
3.4 Litteratursök	26
3.5 Population och urval	27
3.6 Sammanfattning av operationalisering av variabler	28
3.7 Bearbetning och analys	30
3.7.1 Regression	30
3.7.2 Normalfördelning	31
3.8. Översikt över studiens variabler	32
3.9 Reliabilitet och validitet	33
3.10 Metodkritik	35

3.11 Etiska överväganden	38
4. Resultat	39
4.1 Deskriptiv statistik	39
4.2 Regressionsresultat modell 1	41
4.3 Regressionsresultat modell 2	44
4.4 Hypotesprövning	47
5. Diskussion	49
5.1 Studiens resultat i förhållande till tidigare forskning	50
5.2 Studiens metoddiskussion	51
5.3 Praktiska implikationer	53
6. Slutsats och vidare forskning	55
6.1 Slutsats	55
6.2 Vidare forskning	56
Referenslista	57
Appendix	61

Tabellförteckning

Tabell 1: Genomgång av studiens variabler	32
Tabell 2: Deskriptiv statistik	40
Tabell 3: Modellens förklaringsgrad och statistiska signifikans modell 1	41
Tabell 4: Regressionskoefficienter modell 1	43
Tabell 5: Förklaringsgrad och statistiska signifikans modell 2	44
Tabell 6: Regressionskoefficienter modell 2	46
Tabell 7: Hypotesprövning	48
Tabell 8: Korrelationsmatris	62

Begreppslista

Sparkvot: Andelen av hushållens disponibla inkomst som sparas eller investeras istället för att konsumeras, uttryckt i procent. Mätt som nettosparande dividerat med disponibel inkomst.

Paneldata: En variant av data som kombinerar tidsserie- och tvärsnittsdata för att analysera variationer över tid och mellan enheter.

Panelregression: En statistisk metod för att uppskatta samband mellan beroende variabel och oberoende variabler.

Korrelation: Ett statistiskt mått på samvariation mellan två variabler. Det vill säga, visar hur de rör sig i förhållande till varandra.

Heteroskedasticitet: När variansen i feltermen inte är konstant, vilket kräver robusta standardfel för korrekta resultat.

1. Inledning och bakgrund

Hushållens sparande utgör en central komponent i ekonomin då det inte enbart påverkar individers framtida konsumtionsmöjligheter utan även företags och staters tillgång till kapital. Ett högre sparande bidrar till ökad kapitaltillgång, vilket i sin tur möjliggör investeringar som är avgörande för den långsiktiga ekonomiska tillväxten (Solow, 1956, s. 65–67). Sparande är även viktigt då det kan mildra den negativa påverkan av ekonomiska chocker genom att öka hushållens ekonomiska motståndskraft (Solow, 1956, s. 70–71). Detta framstår som särskilt relevant i en tid präglad av ekonomisk osäkerhet, med stigande inflation, förändrade räntenivåer och globala störningar. Philea (2022) beskriver exempelvis hur levnadskostnadskrisen lett till att hushåll i högre grad använder sitt sparande för att hantera ökade kostnader. Efter pandemin har ytterligare utmaningar uppstått, bland annat till följd av kriget i Ukraina, vilket bidragit till stigande priser på livsmedel, energi och bränsle, särskilt till nackdel för låginkomsthushåll (Philea, 2022). Medier rapporterar samtidigt om en utbredd ekonomisk oro där svenska hushåll, trots relativt högt sparande, upplever stress till följd av stigande räntor och inflation (SVT Nyheter, 2023; Aftonbladet, 2025).

Sparkvoten beräknas genom att subtrahera hushållens konsumtionsutgifter från den disponibla inkomsten och uttrycka resultatet som en procentandel av den disponibla inkomsten (Gale & Sabelhaus, 1999, s. 186). Detta mått används ofta för att analysera hushållens sparbeteende och har även betydelse för makroekonomiska bedömningar, eftersom det påverkar kapitalbildning, långsiktig tillväxt samt hushållens möjligheter att hantera framtida utgifter (OECD, 2016, s. 50–52). Det finns även alternativa sätt att mäta sparande, exempelvis genom att inkludera investeringar i reala tillgångar som bostäder eller genom att fokusera på finansiella tillgångar och skulder, vilket kan ge olika bilder av hushållens sparande (Gale & Sabelhaus, 1999, s. 183–184).

Tidigare forskning visar att flera variabler påverkar hushållens sparande. Studier pekar bland annat på betydelsen av inkomstosäkerhet och institutionella strukturer (Lusardi & Mitchell, 2014; Fredriksson & Staal, 2021). Samtidigt varierar dessa variablers betydelse mellan olika ekonomiska och institutionella sammanhang. Skoblar (2024, s. 255) visar exempelvis att disponibel inkomst och konsumentförtroende har olika effekter på

hushållens sparande i flera europeiska länder, vilket tyder på att ekonomiska variabler inte verkar isolerat utan påverkas av nationella ekonomiska och institutionella kontexter.

1.2 Problematisering

Trots att hushållens konsumtions- och sparbeteende utgör ett centralt forskningsområde kvarstår flera kunskapsluckor kring varför sparkvoten varierar mellan länder med liknande ekonomisk utvecklingsnivå. Forskningen har länge betonat betydelsen av variabler som inkomstnivå, institutionella förutsättningar och ekonomisk osäkerhet (Lusardi & Mitchell, 2014; Fredriksson & Staal, 2021), men många empiriska studier har varit nationellt avgränsade och ofta fokuserat på enskilda länder, särskilt USA. Detta innebär att förståelsen för de variabler som påverkar skillnader i hushållssparande mellan europeiska länder fortfarande är begränsad (Skoblar, 2024).

Vidare har tidigare analyser ofta utgått från etablerade sparmodeller, såsom livscykelhypotesen och teorin om försiktighetsparande, utan att i större utsträckning undersöka hur nationella institutionella skillnader och socioekonomiska kontexter påverkar sambandet mellan ekonomiska variabler och sparbeteende. Samtidigt kan variabler som finanskriser, förändringar i välfärdssystem och demografiska utvecklingar påverka hushållens incitament och möjligheter att spara (Heckman & Hanna, 2015).

Den senaste tidens ekonomiska utveckling, med stigande inflation, volatila räntor och återkommande ekonomiska chocker, inte minst till följd av pandemin och Rysslands invasion av Ukraina, har gjort det ännu mer relevant att analysera hur hushållens sparande påverkas av makroekonomiska förändringar i olika länder (Arce, Koester and Nickel, 2023). Samtidigt visar empiriska mönster att sambandet mellan disponibel inkomst och hushållens sparande inte alltid är entydigt. I länder med mer omfattande välfärdssystem kan hushållens behov av privat sparande vara lägre, medan hushåll i ekonomier med svagare trygghetssystem kan ha större incitament att spara (Zwijnenburg, 2021).

Mot denna bakgrund finns ett behov av jämförande studier som analyserar vilka variabler som kan bidra till att förklara variationer i hushållens sparande mellan europeiska länder. Särskilt relevant är att undersöka vilken roll ekonomiska variabler, såsom disponibel inkomst, konsumtion och makroekonomiska förändringar, spelar i förklaringen av skillnader i sparkvot.

Denna studie analyserar därför hushållens sparkvot i EU-27, Norge, Storbritannien och Turkiet under perioden 2004–2022. Länderna inkluderar både etablerade västeuropeiska ekonomier och tidigare östblocksländer med olika historiska och institutionella förutsättningar. För att kontrollera för tidsinvarianta, icke observerbara landsspecifika skillnader (exempelvis institutionella strukturer) inkluderas landsspecifika dummyvariabler (country fixed effects) i regressionsmodellerna. Utöver dessa används även dummyvariabler för ekonomiska kriser, vilka antar värdet 1 under definierade krisperioder och 0 annars (se avsnitt 2.4.2.8 respektive 2.4.2.7).

1.3 Syfte

Syftet med studien är att förklara vilka ekonomiska variabler som driver hushållens sparande i olika delar av Europa och hur dessa skiljer sig mellan bland annat Västeuropa och det tidigare Östeuropa. Genom att tillämpa livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande undersöks hur skillnader i ekonomisk trygghet, institutionell utveckling och osäkerhet påverkar hushållens benägenhet att spara under perioden 2004–2022.

1.4 Frågeställning

Hur skiljer sig variablerna bakom hushållens sparande mellan EU-27, Norge, Storbritannien och Turkiet under perioden 2004–2022, utifrån livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande?

1.5 Avgränsning

Studien utgår från livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande. För att undersöka vilka ekonomiska variabler som driver hushållens sparande bland de utvalda länderna under perioden 2004–2022 analyseras ett antal variabler som speglar respektive teoris centrala antaganden.

1.6 Disposition

Kapitel 1 inleds med en presentation av bakgrund, problematisering, syfte och frågeställningar, vilket etablerar ramen för studien av hushållssparande i de utvalda

länderna mellan åren 2004-2022. Kapitel 2 presenterar en teoretisk referensram med livscykelteori, försiktighetssparande och den beteendemässiga livscykelhypotesen, kompletterat med tidigare forskning om variabler som påverkar sparande. Kapitel 2 avslutas en operationalisering om hur varje teori mäts och genom vilka variabler, samt ett avsnitt där studiens hypoteser presenteras. Kapitel 3 redogör för metod och forskningsdesign, inklusive den deduktiva ansatsen, kvantitativ analys med paneldata och regressionsanalys. Kapitel 4 redovisar resultaten, inledningsvis med deskriptiv statistik följt av regressionsanalyser och tester för korrelation och multikollinearitet. Kapitel 5 diskuterar resultaten i relation till det teoretiska ramverket, medan kapitel 6 presenterar slutsatser och förslag på vidare forskning. En referenslista samt appendix bifogas för läsare som vill fördjupa sig i data och källor.

2. Teoretisk referensram och tidigare forskning

Kapitel 2 inleds med en översikt av studiens centrala teorier som utgör den teoretiska grunden för analysen av hushållens sparbeteende. Dessa teorier används för att förstå hur hushåll planerar och genomför sitt sparande över tid, samt hur de reagerar på ekonomisk osäkerhet. Därefter presenteras tidigare forskning som belyser empiriska studier om sparande och variabler som har betydelse för sparandet. Avslutningsvis förklaras hur variablerna operationaliseras och sedan presenteras studiens hypoteser.

2.1 Introduktion till hushållens sparbeteende

Hushållens sparande utgör ett centralt forskningsområde inom ekonomisk teori och empiri. För att förklara sparbeteenden används bland annat livscykelhypotesen, utvecklad av Modigliani, Brumberg och Kurihara (2007), samt teorin om försiktighetssparande (Leland, 1968). Dessa teorier belyser olika motiv bakom hushållens val att antingen spara eller konsumera utifrån variabler som livsinkomst, framtida osäkerhet och konsumtionsutjämnning över tid. Livscykelhypotesen menar att individer planerar sitt sparande för att jämna ut konsumtionen över livet, medan teorin om försiktighetssparande betonar sparande som en buffert mot ekonomisk osäkerhet, såsom arbetslöshet eller oväntade utgifter (Modigliani et al., 2007, s. 373-374; Leland, 1968, s. 465, 467).

Tidigare studie av Lusardi och Mitchell (2014) har visat att kunskap om ekonomiska frågor påverkar hushållens förmåga att fatta långsiktiga sparbeslut, samtidigt som institutionella förutsättningar, exempelvis utformningen av välfärdssystem och tillgång till ekonomiska tjänster också påverkar sparbeteende (Heckman & Hanna, 2015, s. 193). I Europa varierar sparkvoten kraftigt, där länder med starka välfärdssystem, som Sverige och Tyskland, tenderar att ha högre sparkvoter, medan snabbväxande ekonomier som Polen och Lettland ofta uppvisar lägre och ibland även negativ sparkvot (OECD, 2025).

2.2 Teorier

2.2.1 Livscykelteorin

Den traditionella livscykelmodellen, utvecklad av Modigliani, Brumberg och Kurihara bygger på antagandet att individer är rationella och strävar efter att jämna ut sin konsumtion

över livscykeln, (Modigliani et al., 2007, s. 371-372). För att förstå hushållens spararbete och vad som förklarar variationer i sparkvot mellan olika länder är det av vikt att belysa ekonomiska teorier som analyserar drivkrafterna bakom individuellt sparande, vilket innebär att individer sparar under arbetslivet 'då inkomsterna är höga, för att kunna finansiera konsumtion under perioder då inkomsterna är låga eller obefintliga, till exempel under pensionstiden (Modigliani et al., 2007, s. 376, 379-381).

Enligt Deaton och Paxson (1997, s. 97-98) utgår livscykelmodellen från att det finns ett samband mellan ekonomisk tillväxt och den totala sparkvoten i ett samhälle. I en ekonomi som växer, antingen genom ökad befolkning eller stigande inkomster, tenderar en större andel av befolkningen att befinna sig i livsskeden där sparande dominerar, vilket i sin tur genererar ett överskott i det aggregerade sparandet. Detta resulterar i att den totala sparkvoten i ekonomin stiger, även om äldre hushåll samtidigt minskar sitt sparande eller förbrukar tidigare uppbyggda tillgångar. Det är alltså tillväxttakten, snarare än inkomstnivån i sig, som förklarar skillnader i sparkvot mellan länder. Enligt Deaton och Paxson är detta samband en viktig begränsning i livscykelteorin, eftersom tillväxtens effekter på sparande inte omedelbart syns på individnivå utan blir tydliga först när mönstren studeras på samhällsnivå (Deaton & Paxson, 1997, s. 100, 112-113).

Morisset och Revoredo (1995, s. 2) visar att utbildning påverkar hushållens sparande på flera sätt. Även om högre utbildningsnivåer tenderar att leda till ökat sparande över tid, innebär dessa ofta initiala kostnader som tillfälligt kan begränsa hushållens möjligheter att spara. På längre sikt har dock utbildning en positiv effekt genom högre inkomster, vilket i sin tur höjer sparkvoten. Genom en livscykelmodell baserad på data från 74 länder under perioden 1960–1990 fann författarna att en procentuell ökning i utbildningskapital är förknippad med en ökning av sparkvoten med 0,37 procent, med en fördröjning på över fem år. Däremot är sambandet mellan utbildning och sparande svagare i regioner där utbildningssystemet är bristfälligt eller där investeringar i utbildning främst riktas mot högre nivåer utan en stabil grund i tidigare skolstadier (Morisset & Revoredo, 1995, s. 13–16, 21, 23, 25).

Enligt samma studie varierar effekten av utbildning dessutom med utvecklingsnivå: primär och sekundär utbildning har störst positiv effekt på sparande i utvecklingsländer, medan högre utbildning främst påverkar sparkvoten i industriländer där det initiala

utbildningskapitalet är högre och där arbetsmarknaden ger större avkastning på akademisk utbildning (Morisset & Revoredo, 1995, s. 13, 25-26).

Som komplement till den traditionella modellen erbjuder den beteendemässiga livscykelhypotesen, utvecklad av Shefrin och Thaler (1988, s. 609) en psykologiskt förankrad förståelse av sparbeteende. Denna hypotes utgår från att individer mentalt separerar sin ekonomi i olika konton: ett för löpande konsumtion, ett för trygghetssparande och ett för framtida behov såsom pension. Individer tenderar att vara mest benägna att använda medel från kontot för löpande konsumtion, medan de upplever framtida medel som mindre tillgängliga, vilket kan förstärka sparatet. Detta visar att hushållens ekonomiska beslut inte enbart formas av yttre ekonomiska villkor, utan även av hur de mentalt avgränsar och organiserar sina tillgångar. Detta kan leda till konsumtions- och sparbeteenden som inte överensstämmer med vad modeller baserade på rationella antaganden förutsätter (Shefrin & Thaler, 1988, s. 609–610).

2.2.2 Försiktighetssparande

Enligt Leland (1968, s. 465–467) uppstår försiktighetssparande när framtida inkomster är osäkra snarare än säkra. I en tvåperiodsmodell, där inkomsten i den första perioden är känd och inkomsten i den andra är osäker, tenderar hushåll att öka sitt sparande i takt med att osäkerheten kring den förväntade inkomsten ökar. Detta samband uppstår dock inte automatiskt, utan förutsätter specifika egenskaper hos individens nyttofunktion. Nyttofunktionen beskriver den nytta som erhålls från konsumtion över tid, och för att ökad osäkerhet ska leda till högre sparande krävs egenskaper som innebär avtagande riskaversion eller så kallad "prudence". Detta innebär att benägenheten att skydda sig mot framtida risker ökar, vilket motiverar ett högre sparande vid ökad osäkerhet (Leland, 1968, s. 468–469).

Carroll och Samwick (1998, s. 410–411) analyserar sambandet mellan inkomstosäkerhet och sparbeteende och visar att individer med högre inkomstvolatilitet tenderar att ha större förmögenhet. De konstaterar att försiktighetssparandet ökar markant redan vid måttliga nivåer av riskaversion, och att osäkerhet generellt skapar incitament till buffertsparende för att mildra konsumtionsbortfall vid negativa inkomstchocker (Carroll & Samwick, 1998, s. 415–417).

Cagetti (2003, s. 339) använder en strukturell livscykelmodell för att uppskatta försiktighetssparandets relativa betydelse under olika skeden av livet. Genom simuleringar visar studien att sparbeteendet i unga år huvudsakligen motiveras av försiktighet, medan pensionssparande får större vikt först efter medelåldern. Modellen, som estimeras på amerikanska mikrodata, indikerar att yngre hushåll som möter osäkerhet kring framtida inkomster tenderar att ackumulera betydande tillgångar som en form av skydd (Cagetti, 2003, s. 340-346).

Müller och Hornig (2020, s. 3) bidrar med ett makroperspektiv genom att introducera ett nyhetsbaserat index, UPI¹, som fångar förändringar i den upplevda ekonomiska osäkerheten. De visar att ökad osäkerhet, särskilt vid exogena händelser såsom pandemier eller geopolitiska kriser, har betydande effekter på hushållens ekonomiska beteende. Författarna betonar att hushållens upplevelse av osäkerhet påverkar deras förväntningar och leder till ökad benägenhet att spara som en skyddsmekanism (Müller & Hornig, 2020, s. 4–6, 17–19).

2.3 Tidigare forskning

2.3.1 Tidigare studier om sparande

Den tidigare forskningen omfattar ett brett forskningsfält som analyserar hushållssparandets drivkrafter utifrån både teoretiska och empiriska perspektiv. Den vetenskapliga diskussionen domineras av livscykelteorin, den permanenta inkomsthypotesen samt teorier om försiktighetssparande, vilka tillsammans utgör en teoretisk ram för att förstå variationer i sparkvoten mellan länder och över tid.

Rocher och Stierle (2015, s. 3) har genomfört en analys av variationer i hushållssparande mellan medlemsländer inom Europeiska unionen. Genom att använda paneldata finner de att disponibel inkomst, åldersberoendekvot och ekonomisk osäkerhet, i form av bland annat arbetslöshet, förklarar en betydande del av variationen i sparkvoten. Deras modell visar dock att landsspecifika variabler har stor betydelse, vilket indikerar vikten av institutionella förhållanden såsom socialförsäkringssystem. Dessa resultat ger stöd för att inkludera just dessa variabler i kvantitativa modeller för att förklara hushållens sparbeteende (Rocher & Stierle, 2015, s. 9–15, 19, 22–25).

¹ Uncertainty Perception Indicator

Skoblar (2024, s. 250) presenterar en mer fördjupad analys som breddar det ekonometriska ramverket genom att inkludera psykologiska variabler. Med hjälp av en panelmodell visar författaren att höga nivåer av konsumentförtroende är negativt relaterade till sparkvoten, vilket indikerar att hushåll tenderar att öka sin konsumtion när framtidsutsikterna upplevs som gynnsamma. Effekten är särskilt framträdande under perioder av ekonomisk kris, vilket stärker antagandet att sparbeteendet påverkas av såväl förväntningar som känsla av ekonomisk trygghet. Studien understryker därmed betydelsen av att inkludera både objektiva och subjektiva variabler i analyser av hushållens sparande (Skoblar, 2024, s. 258, 274-275).

Fredriksson och Staal (2021) bidrar med en fördjupad förståelse genom en analys av hushållssparande i 14 OECD-länder mellan år 2000-2018. Deras resultat visar att oväntade inkomster, oväntad inflation samt upplevd inkomstosäkerhet har en statistiskt signifikant och positiv inverkan på sparkvoten. Resultaten visar även att omfattande utgifter för socialförsäkring tenderar att minska hushållens sparande, vilket tolkas som att generösa trygghetssystem minskar behovet av individuellt buffertsparande (Fredriksson & Staal, 2021, s. 258).

Ytterligare stöd för inkomstosäkerhetens betydelse ges av Cagetti (2003, s. 339), som utvecklar en livscykelmodell för att särskilja olika sparmotiv under livets olika skeden. Genom teoretisk modellering visar han att försiktighetssparande är mest framträdande i yngre åldrar, medan pensionssparande ökar i betydelse först senare i livet. Individer med hög riskaversion tenderar att spara mer, särskilt när de har låg utbildningsnivå och står inför osäkra inkomstutsikter, även om de samtidigt ofta lägger större vikt vid omedelbar konsumtion. Dessa resultat visar att det är relevant att inkludera variabler som inkomstvariation och utbildningsnivå i analyser av hushållens konsumtion och sparbeteende (Cagetti, 2003, s. 341, 344-347).

En analys av Bauluz och Meyer (2024) visar att kapitalvinster, livslängd och befolkningens åldersammansättning påverkar hur mycket olika generationer sparar. Författarna skiljer tydligt mellan pengar som hushåll verkligen lägger undan och de förmögenhetsökningar som beror på att värdet på tillgångar stiger. De visar att högre tillgångspriser sedan 1980-talet är en viktig förklaring till varför människor i medelåldern sparar mer än tidigare generationer (Bauluz & Meyer, 2024, s. 27-29). De visar också att konsumtion fortfarande hänger samman med lägre sparande, men att detta samband blir svagare i länder där en stor

del av hushållens förmögenhetsökning kommer från just kapitalvinster (Bauluz & Meyer, 2024, s. 27–28).

Författarna lyfter dessutom fram att längre livslängd påverkar sparandet på olika sätt beroende på ålder. När människor förväntas leva längre sparar de mer i medelåldern för att klara en längre tid efter pensionen. I högre åldrar minskar däremot sparandet, eftersom äldre hushåll oftare börjar använda sina sparade tillgångar för att täcka sin konsumtion (Bauluz & Meyer, 2024, s. 31–32). I den bredare analysen av ekonomin visar Bauluz och Meyer att åldersfördelningen i befolkningen spelar roll på olika sätt beroende på hur viktiga kapitalvinster är i ekonomin. Om tillgångspriserna stiger mycket drivs det totala sparandet framförallt av rika hushåll i medelåldern, med äldre hushålls användning av sparade tillgångar (Bauluz & Meyer, 2024, s. 6–7, 48).

Foltyn och Olsson visar att subjektiva uppfattningar om livslängd har en tydlig betydelse för hushållens sparande, eftersom längre förväntad överlevnad ökar värdet av framtida konsumtion och därmed sparbenägenheten (Foltyn & Olsson 2024, s. 724–725). I deras modell spelar förmögenhet en dubbel roll: rikare hushåll har både större möjlighet att spara och en lägre marginalnytta av ytterligare sparande, vilket påverkar hur sparincitiven utvecklas över livscykeln (Foltyn & Olsson 2024, s. 700–701). Konsumtionen är negativt relaterad till sparande, men detta samband försvagas bland grupper som undervärderar sin framtida livslängd, eftersom de tenderar att prioritera nutida konsumtion framför framtiden. Studien identifierar även tydliga åldersspecifika mönster: bland äldre hushåll blir subjektiva livslängdsförväntningar särskilt avgörande för sparandet, då skillnaderna mellan subjektiva och objektiva överlevnadschanser är större vid högre ålder. För hushåll i medelåldern är däremot förmögenhet en mer central faktor, bland annat genom dess roll i att möjliggöra konsumtionsutjämnning över livscykeln (Foltyn & Olsson 2024, s. 724–726).

Yanık och İncekara (2024, s. 371–378) analyserar sambandet mellan hushållens konsumtion och olika komponenter av förmögenhet i OECD-länder, där författarna gör en skillnad mellan finansiell förmögenhet och bostadsförmögenhet. Studien utgår från livscykelhypotesens konsumtionsfunktion, enligt vilken konsumtionen bestäms av disponibel inkomst och ackumulerad förmögenhet (Yanık & İncekara 2024, s. 371–372). För att undersöka om olika tillgångsslag påverkar konsumtionen på olika sätt delas den totala förmögenheten upp i finansiella tillgångar respektive bostadstillgångar. Med paneldata från 28 OECD-länder under perioden 2010–2017 visar studien att elasticiteten

med avseende på disponibel inkomst är högst, medan både finansiell och bostadsrelaterad förmögenhet uppvisar lägre elasticiteter (Yanik & İncekara 2024, s. 370–372). Resultaten visar även att bostadsförmögenhet har en starkare koppling till konsumtion än finansiell förmögenhet, vilket framgår av de marginala konsumtionsbenägenheter som estimeras i studiens regressionsmodeller (Yanik & İncekara 2024, s. 375–377). Effekternas storlek varierar dessutom mellan länder, något som kopplas till skillnader i finansiella marknader och bostadsmarknader (Yanik & İncekara 2024, s. 377–378). Resultaten är relevanta för analysen av sparkvoter eftersom högre konsumtion, givet en viss inkomstnivå, implicerar en lägre sparkvot. Detta kompletterar därmed livscykelteorin genom att tydliggöra hur olika förmögenhetskomponenter kan påverka sparandet indirekt genom sina skilda genomslag på konsumtionen.

Callen och Thimanns studie (1997, s. 8) belyser hur institutionella förhållanden påverkar hushållens sparande. De visar att generösa offentliga transfereringar tenderar att minska sparandet genom att reducera behovet av försiktighetssparande. Detta överensstämmer med teorin om ett obalanserat sparande, som betonar att välutbyggda trygghetssystem minskar incitamenten för privat buffertsparende. Resultaten framhäver betydelsen av socialförsäkringssystemens utformning för att förstå variationer i sparbeteende och kompletterar därmed tidigare forskning om ekonomisk osäkerhet och demografiska drivkrafter (Callen & Thimann, 1997, s. 13, 15, 16).

Enligt OECD:s *Social Expenditure Database* (2025) finns tydliga och långvariga skillnader i hur mycket resurser de studerade länderna lägger på sociala utgifter, mätt som andel av BNP. Redan under 1980-talet uppvisade de västeuropeiska länderna som Sverige, Finland och Tyskland en hög nivå av offentliga sociala utgifter, mellan cirka 20 och 27 procent av BNP. Under 1990-talet steg dessa ytterligare, särskilt i de nordiska länderna där både Sverige och Finland nådde nivåer över 30 procent, Tyskland låg något lägre men fortfarande stabilt kring 25 procent. Denna utveckling speglar de etablerade västeuropeiska välfärdsmodellerna där välbyggda trygghetssystem och arbetsbaserade försäkringar erbjuder ett starkt skydd vid inkomstbortfall, sjukdom och pension. Sådana system minskar enligt Callen och Thimann (1997, s. 8, 13, 15–16) behovet av försiktighetssparande eftersom individens ekonomiska risk i hög grad bärs kollektivt genom staten.

För de tidigare östeuropeiska länderna som Polen och Lettland ser bilden annorlunda ut. OECD-data saknas före 1990 vilket speglar att dessa länder under sovjettiden saknade

jämförbara välfärdssystem. Efter övergången till marknadsekonomi ökade deras sociala utgifter gradvis men de har fortsatt att ligga avsevärt under de västeuropeiska nivåerna. Polen gick från omkring 14 procent av BNP i början av 1990-talet till runt 20–22 procent under 2010-talet, medan Lettland länge låg lägst, ofta under 17 procent, med en tillfällig uppgång efter finanskrisen 2008. Skillnaden mellan regionerna är därmed tydlig eftersom de västeuropeiska länderna fördelar omkring 25 till 30 procent av BNP till socialt skydd, medan de östeuropeiska ligger runt 15 till 20 procent.

Dessa skillnader speglar inte enbart ekonomisk kapacitet utan även institutionell struktur och historisk utveckling. Forskning visar att omfattande välfärdssystem och socialförsäkringar kan minska behovet av privat buffertsparende eftersom staten i högre grad absorberar ekonomiska risker som arbetslöshet, sjukdom och pension (Callen & Thimann, 1997, s. 13–16). Detta innebär att hushåll i länder med generösa trygghetssystem, såsom flera västeuropeiska ekonomier, i mindre utsträckning behöver förlita sig på eget sparande som skydd mot ekonomisk osäkerhet.

Fredriksson och Staal (2021, s. 261–265) finner exempelvis att ökade socialförsäkringsutgifter tenderar att minska hushållens sparkvot eftersom behovet av försiktighetssparande minskar när staten erbjuder ett starkt ekonomiskt skyddsnät. Även Rocher och Stierle (2015, s. 9–15) visar att institutionella faktorer, såsom sociala trygghetssystem och arbetsmarknadsstrukturer, förklarar en betydande del av variationen i hushållens sparande mellan europeiska länder.

I kontrast till detta är välfärdssystemen i många tidigare östeuropeiska ekonomier mindre omfattande, vilket kan innebära att hushåll i högre grad förlitar sig på eget sparande för att hantera ekonomisk osäkerhet. Skoblar (2024, s. 264–275) visar exempelvis att hushåll i Central- och Östeuropa uppvisar starkare tendenser till försiktighetssparande, där osäkerhet kring inkomster och ekonomisk stabilitet leder till ett mer reaktivt sparande. Denna institutionella kontrast bidrar därmed till att förklara variationer i hushållens sparande mellan regionerna och utgör en viktig del av förståelsen av de ekonomiska drivkrafterna bakom sparkvoten i Europa.

2.3.2 variabler som påverkar sparandet

2.3.2.1 Institutionella och ekonomiska variabler

Det institutionella perspektivet betonar hur samhällsliga strukturer påverkar hushållens möjligheter att spara. Enligt Heckman och Hanna (2015, s. 187) är tillgång till banker och incitament för sparande särskilt avgörande för låginkomsttagare. Deras resultat visar att subventionerade sparkonton ökar sannolikheten för att hushåll med begränsade resurser sparar, vilket i sin tur främjar ekonomisk stabilitet (Heckman & Hanna, 2015, s. 188, 193–194).

Fredriksson och Staal (2021, s. 258) identifierar en dämpande effekt av sociala trygghetssystem på sparandet, där skatter och transfereringar höjer den disponibla inkomsten och minskar behovet av försiktighetssparande. Dessa resultat överensstämmer med Skoblar (2024, s. 255) studie, som visar att sambandet mellan disponibel inkomst och sparande är starkare i stabila ekonomier med välfungerande välfärdssystem. I länder med höga sociala förmåner kan inkomsterna vara höga samtidigt som sparandet förblir lågt, vilket Skoblar förklarar med minskad upplevd osäkerhet. Författaren understryker också att disponibel inkomst, trots sin betydelse, inte ensam kan förklara variationer i sparbeteende (Skoblar, 2024, s. 274–275).

Hushållens finansiella sparande varierar kraftigt mellan europeiska länder och dessa skillnader kan förstås utifrån både klassiska och moderna teorier om sparbeteende. Enligt livscykelhypotesen strävar individer efter att jämna ut konsumtionen över livets olika faser genom att spara under arbetsåren och konsumera av sparandet efter pensionen. Den permanenta inkomstteorin utgår från ett liknande resonemang och betonar att hushållens sparande påverkas av förväntningar om framtida inkomster snarare än tillfälliga förändringar i inkomsten. Dessa teorier bygger dock på antaganden om stabila institutioner, välfungerande kreditmarknader och ett visst mått av ekonomisk trygghet, förutsättningar som inte är lika starka i alla europeiska regioner (Skoblar, 2024, s. 249–251). Skoblar (2024, s. 252–259) visar att i Västeuropa, där välfärdssystem och finansiella marknader är mer utvecklade, tenderar hushållens sparande att följa de mönster som livscykel- och permanent inkomstteorin förutsäger. Hushållen planerar sitt sparande långsiktigt och påverkas i mindre grad av kortsiktiga förändringar i inkomst eller ränteläge.

I Central- och Östeuropa ser mönstret annorlunda ut, här är finansmarknaderna ofta mindre djupa, och osäkerheten kring inkomster, priser och sysselsättning större. Skoblar (2024, s. 264, 275) visar att hushållen i dessa länder uppvisar en starkare tendens till försiktighetssparande, där ekonomisk osäkerhet och inflationsförväntningar spelar en

betydande roll. Sparandet blir därför snarare reaktivt än planerat, vilket är i linje med obalanssparandeteorin (Fredriksson & Staal, 2021, s. 258–259), som beskriver hur hushåll ökar sitt sparande vid oväntade inkomstförändringar eller när framtiden upplevs som osäker.

Fredriksson och Staal (2021, s. 260–263) bekräftar dessa samband empiriskt i en omfattande tvärnationell panelstudie av OECD-länder mellan 2000-2018. De finner att oväntade inkomstförändringar, inflation och inkomstosäkerhet har starkt positiva effekter på hushållens sparkvot, vilket tydligt stödjer hypoteserna inom obalanssparandeteorin. Samtidigt visar deras resultat att socialförsäkringsutgifter har en negativ effekt på sparandet, vilket antyder att välfärdssystem delvis ersätter behovet av privat buffertsparande (Fredriksson & Staal, 2021, s. 261–265). I Västeuropa, där trygghetssystemen är väl utbyggda, tenderar därför hushållens försiktighetssparande att vara lägre. I Central- och Östeuropa, där socialförsäkringarna är mindre omfattande, blir sparandet däremot ett viktigt verktyg för att hantera risk och osäkerhet (Fredriksson & Staal, 2021, s. 264–270)

Detta innebär att de klassiska teorierna om livscykel- och permanent inkomstsparande har större förklaringskraft i ekonomiskt stabila västeuropeiska länder, medan obalanssparandeteorin bättre fångar beteendet i länder med större ekonomisk volatilitet. Sparandet blir därför inte enbart en funktion av individuella preferenser utan också ett uttryck för skillnader i institutionell utveckling, marknadsstruktur och social trygghet (Skoblar, 2024, s. 259; Fredriksson & Staal, 2021, s. 264). Dessa resultat understryker att hushållens sparande formas i samspel mellan ekonomiska förutsättningar och den grad av osäkerhet som präglar deras samhällsekonomi.

Avery och Kennickell (1991, s. 422) visar att amerikanska hushåll med inkomster över 50 000 USD stod för en oproportionerligt stor andel av det totala sparandet. Trots detta kunde endast cirka 7 procent av variationen i sparandet förklaras av demografiska och ekonomiska variabler, vilket antyder att andra variabler, såsom preferenser eller mätfel, spelar en avgörande roll (Avery & Kennickell, 1991, s. 429, 431–432).

2.3.2.2 Kulturella variabler

Fuchs-Schündeln, Masella och Paule-Paludkiewicz (2020, s. 1036–1038) visar genom en studie av andra generationens invandrare i Tyskland att kulturella normer har en långsiktig

påverkan på hushållens sparbeteende och överförs mellan generationer. Trots att individerna vuxit upp i samma ekonomiska och sociala miljö i Tyskland kunde skillnader i sparbeteende kopplas till föräldrarnas ursprungsländer. Personer med ursprung i länder där sparsamhet och långsiktighet värderas högt, såsom Polen, Italien och Turkiet, tenderade att spara mer än de vars föräldrar kom från länder där konsumtion och kortsiktiga ekonomiska mål är mer framträdande (Fuchs-Schündeln et al., 2020, s. 1040–1042, 1066). Effekten är tydlig då individer med ursprung i länder med starka sparnormer sparar i genomsnitt omkring 1,3 procentenheter mer av sin disponibla inkomst än de från länder med svagare spartraditioner. Resultaten visar att kulturella värderingar kring sparsamhet har en stark betydelse för hushållens ekonomiska beslut och påverkar sparandet även i miljöer där de institutionella och ekonomiska förutsättningarna är gemensamma (Fuchs-Schündeln et al., 2020, s. 1037, 1066–1067).

Guiso, Sapienza och Zingales (2006, s. 29–33) belyser på ett liknande sätt hur kulturella skillnader inom Europa bidrar till variationer i hushållens sparande. De visar att länder i norra Europa som Sverige, Danmark, Nederländerna och Tyskland, kännetecknas av hög samhällstillit och en stark tilltro till finansiella institutioner, denna tillit minskar behovet av försiktighetssparande eftersom den upplevda tryggheten i samhället reducerar ekonomisk osäkerhet. I Sydeuropa, särskilt i Italien, Spanien och Grekland, är tilliten generellt lägre vilket leder till ett mer försiktighetsinriktat sparbeteende och en större benägenhet att hålla tillgångar utanför det finansiella systemet. I flera östeuropeiska länder framträder ett liknande mönster, där låg tillit till banker och statlig stabilitet bidrar till lägre finansiellt deltagande och mer kortsiktigt sparande (Guiso et al., 2006, s. 31–37).

Studierna visar att kulturella värderingar och tillit är centrala för att förstå variationer i hushållens sparande mellan europeiska länder. Sparbeteende formas inte enbart av ekonomiska och institutionella variabler utan även av djupt rotade normer och attityder som förs vidare mellan generationer (Fuchs-Schündeln et al., 2020, s. 1066–1067; Guiso et al., 2006, s. 29–39).

2.4 Operationalisering och genomgång av variabler

För att undersöka hur livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande tar sig uttryck i de studerade länderna har dessa teoretiska perspektiv operationaliserats genom de variabler som valts för analysen. Livscykelhypotesen fångas främst genom disponibel

inkomst per capita och förväntad livslängd och åldersfördelning, vilka belyser hushållens möjligheter att spara i olika livsfaser och vid olika inkomstnivåer. Teorin om försiktighetsparande har operationaliserats genom variablerna förmögenhet, konsumtion och finanskris-dummy, vilka alla speglar hushållens behov av buffertsparande vid ökad ekonomisk osäkerhet. Genom att analysera hur dessa variabler påverkar sparkvoten kan det därmed studeras i vilken utsträckning de två teorierna får empiriskt stöd i den europeiska kontexten. Mer om exakt hur data hämtades för varje variabel och hur den operationaliseras kommer i *avsnitt 3.8.1 och 3.8.2*.

Kulturella och institutionella variabler, finansiell kunskap samt beteendevariabler exkluderas från den föreliggande studiens analys och utgör därmed inte en del av det analytiska ramverket; en motivering till detta val presenteras närmare i *avsnitt 3.7 Bearbetning och analys*.

2.4.1 Beroende variabler

2.4.1.1 Sparkvot

Nettosparande för hushåll definieras som summan av hushållens disponibla inkomster och justeringar för förändringar i pensionsrättigheter, minus deras slutliga konsumtionsutgifter (OECD, 2025). Hushållens sparande fungerar som en viktig källa till finansiering av kapitalinvesteringar och bidrar därigenom till långsiktig ekonomisk tillväxt (OECD, 2025). Nettosparkvoten för hushåll definieras som hushållens nettosparande uttryckt som en procentandel av den disponibla inkomsten (OECD, 2025). Den visar på så sätt hur mycket hushållen sparar av sin nuvarande inkomst och hur mycket av inkomsten som har lagts till i nettoförmögenhetsvärdet (OECD, 2025).

2.4.2 Oberoende variabler

Kontrollvariabler används i regressionsanalyser för att hantera störvariabler och därigenom möjliggöra en mer tillförlitlig bedömning av det kausala sambandet mellan en oberoende och en beroende variabel (Hünermund & Louw, 2024, s. 138). Dessa variabler bör dock inte tolkas som kausala orsaker i sig eftersom de ofta påverkas av andra variabler, inklusive icke observerade variabler, vilket kan leda till missvisande effektstorlekar. Därför är de olämpliga att använda som grund för teoriutveckling eller metaanalyser, utan bör snarare

ses som metodologiska hjälpmedel utan självständigt tolkbart innehåll (Hünermund & Louw, 2024, s. 140, 146–147).

Den beroende variabeln, hushållens finansiella sparande, definieras som nettosparande uttryckt som en procentandel av den disponibla inkomsten, i enlighet med OECD:s definition. Den huvudsakliga oberoende variabeln, disponibel inkomst per capita, operationaliseras som köpkraftsjusterad inkomst per capita för att möjliggöra internationell jämförbarhet.

2.4.2.1 Disponibel inkomst per capita

Enligt Eurostat (2024) uttrycks inkomstdata i köpkraftsjusterade enheter, baserade på prisnivån inom EU-27 år 2020. Denna justering möjliggör jämförbarhet av disponibel inkomst per capita mellan länder med olika levnadskostnader. Indikatorn täcker 36 länder över en 24-årsperiod och uppdateras årligen, senast den 15 april 2025.

Valet av disponibel inkomst per capita som oberoende variabel motiveras av livscykelhypotesen, enligt vilket hushåll tenderar att spara mer när deras nuvarande inkomst överstiger den genomsnittliga livsinkomsten. Under perioder med lägre inkomst minskar däremot sparandet eller upphör helt (Modigliani et al., 2007, s. 372–374, 378). Inkomstens betydelse som en avgörande bestämningsfaktor för sparkvoten har analyserats i flera studier, vilka visar på ett positivt samband mellan disponibel inkomst och hushållens sparande (Fredriksson & Staal, 2021, s. 259; Skoblar, 2024, s. 255).

2.4.2.2 Realränta

Den används som indikator på hushållens incitament att spara inom de studerade europeiska länderna under den valda analysperioden. Denna variabel fångar substitutionseffekten, där högre realräntor kan öka sparandet genom att göra det mer attraktivt att spara, samt inkomsteffekten, som kan ha en motsatt påverkan (Fredriksson & Staal, 2021, s. 259).

Data för räntorna är hämtade från Världsbanken (2025) där de definierade det som: ränta är det belopp som tas ut, uttryckt som en procentandel av kapitalet över en viss tidsperiod. Den reala räntan är utlåningsräntan justerad för inflation, mätt med BNP-deflatorn (Världsbanken, 2025).

Skoblar (2024, s. 253) bekräftar realräntans mångtydiga roll, där substitutionseffekten och inkomsteffekten samspelar, hon framhåller även dess betydelse för sparande i olika ekonomiska förhållanden. Hüfner och Koske (2010, s. 14, 18) visar att realräntan påverkar sparkvoten i flera G7-länder och menar att effekten varierar beroende på vilken styrande faktor som är mest framträdande.

2.4.2.3 Förmögenhet

Förmögenhetsdata hämtas från Världsbanken (2025), som mäter nationell förmögenhet som summan av producerat kapital, naturkapital, humankapital samt netto externa finansiella tillgångar. Värdena redovisas i löpande USD och kan summeras till ett heltäckande förmögenhetsaggregat.

Förmögenhet inkluderas som oberoende variabel eftersom den speglar hushållens långsiktiga ekonomiska resurser. I livscykelhypotesen fungerar tillgångar som en grund för konsumtionsutjämnning över livet (Modigliani et al., 2007). Försiktighetssparandeteorin betonar i sin tur förmögenhetens roll som buffert mot inkomstosäkerhet (Leland, 1968). Empiriska studier visar dessutom att hushåll som möter ekonomisk risk tenderar att ackumulera större förmögenhet som skydd (Carroll & Samwick, 1998; Cagetti, 2003).

2.4.2.4 Konsumtion

Data om hushållens slutliga konsumtionsutgifter hämtas från Eurostat och baseras på COICOP-klassificeringen (Classification of Individual Consumption by Purpose). Konsumtionsutgifterna avser alla utgifter som görs av en person som bor ensam eller av en grupp personer som delar hushåll och gemensamma kostnader, i syfte att tillgodose sina behov. Indikatorn redovisas årligen och mäts som andel av hushållens totala konsumtion (Eurostat, 2025)

Inkluderingen av konsumtion som variabel motiveras av dess centrala roll i både livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande. I livscykelmodellen är konsumtionen direkt kopplad till hushållens sparbeteende, då sparande definieras som den del av den disponibla inkomsten som inte konsumeras. Förändringar i hushållens konsumtion avspeglar alltså hur hushållen balanserar nuvarande behov mot framtida konsumtionsmöjligheter (Modigliani et al., 2007). Vidare visar försiktighetssparandeteorin att ökad ekonomisk osäkerhet kan leda till lägre konsumtion och högre sparande, då

hushåll avstår från konsumtion för att bygga upp buffertar mot risk (Leland, 1968; Carroll & Samwick, 1998). Konsumtionsdata blir därför en relevant indikator för att förstå hur hushåll i olika länder reagerar på inkomstförändringar, risknivåer och makroekonomiska störningar.

2.4.2.5 Åldersfördelning

Data över befolkningens åldersfördelning hämtas från Eurostat (2025) och baseras på indikatorn Population by age group. Indikatorn redovisar andelen av sex specifika åldersgrupper i den totala befolkningen per den 1 januari varje år. Uppgifterna rapporteras årligen och följer en standardiserad europeisk metod för demografisk statistik.

Åldersfördelning inkluderas eftersom befolkningens demografiska struktur är central i livscykelhypotesen. En större andel äldre i befolkningen innebär normalt lägre sparande, eftersom hushåll efter pensionen tenderar att konsumera tidigare sparade medel. En större andel unga kan på motsvarande sätt dämpa den aggregerade sparkvoten, då yngre hushåll ofta har lägre inkomster och högre konsumtionsbehov, vilket begränsar sparmöjligheterna (Modigliani et al., 2007). Variabeln fångar således hur förändringar i befolkningens ålderssammansättning påverkar sparkvoten mellan länder och över tid, vilket är centralt för att analysera demografins roll i hushållens ekonomiska beteende.

2.4.2.6 Förväntad livslängd

Data över förväntad livslängd vid födsel hämtas från Världsbanken (2025) och mäts som det antal år en nyfödd förväntas leva, givet att rådande dödlighetsmönster vid födelsetillfället förblir oförändrade under individens livstid. Indikatorn rapporteras årligen för samtliga länder och utgör ett standardiserat mått i internationell demografisk statistik.

Förväntad livslängd inkluderas som variabel eftersom den speglar befolkningens demografiska struktur, vilket är centralt i livscykelhypotesen. En högre livslängd innebär att en större andel av livet tillbringas i perioder med lägre inkomst, särskilt efter pensionering, vilket kan påverka hushållens incitament att spara under arbetslivet för att finansiera framtida konsumtion (Modigliani et al., 2007). Samtidigt kan högre livslängd kopplas till större behov av buffertsparande, eftersom en längre framtid innebär fler ekonomiska risker och potentiella inkomstbortfall, vilket försiktighetsparandeteorin

betonar (Leland, 1968). Variabeln bidrar till att fånga hur demografiska förändringar påverkar sparande mellan länder.

2.4.2.7 Finanskris-dummy

Enligt Suits (1957, s. 548) möjliggör användningen av dummyvariabler införandet av icke-numeriska egenskaper, såsom kön eller geografisk region, i regressionsmodeller. Finanskris-dummys definieras i studien som en binär variabel som tilldelas värdet 1 för åren 2008 och 2009, och 0 i annat fall (Suits, 1957, s. 549–550). Denna variabel används för att kontrollera effekten av makroekonomiska chocker som kan öka sparandet genom försiktighetsmotiv, i linje med Fredriksson och Staal (2021, s. 267).

Variabeln för ekonomiska chocker baseras på en serie årsspecifika dummyvariabler som markerar perioder av betydande makroekonomiska störningar i Europa. I datasetet ingår följande händelser: finanskrisen 2008–2009, eurokrisen 2010–2014, Brexit 2016, covid-19-krisen 2020 och energikrisen 2022. Varje händelse kodas som en separat dummyvariabel (1 under krisåret/krisperioden, 0 annars). Därutöver har en sammanslagen variabel, *kris_dummy*, skapats där alla krisår är kodade som 1 för att fånga den övergripande effekten av ekonomiska chocker på sparkvoten.

Inkluderingen av en krisvariabel motiveras teoretiskt av försiktighetssparandeteorin, som framhåller att hushåll tenderar att öka sitt sparande när den ekonomiska osäkerheten stiger. Vid kraftiga makroekonomiska störningar såsom finansiella kollapsar, pandemier eller geopolitiska händelser, kan hushållens riskuppfattningar förändras snabbt, vilket gör att buffertsparande prioriteras högre (Leland, 1968; Carroll & Samwick, 1998). Samtidigt kan vissa kriser, exempelvis pandemin 2020, leda till minskad konsumtion på grund av restriktioner, vilket i sig påverkar sparkvoten genom ofrivilligt sparande.

Kris-dummyvariablerna ger därmed möjlighet att fånga både direkta och indirekta effekter av ekonomiska chocker på hushållens sparande. Den sammanslagna *kris_dummy* visar den övergripande effekten av att befinna sig i en krisperiod, medan de individuella dummyvariablerna gör det möjligt att analysera specifika krisers unika påverkan.

2.4.2.8 Landdummies

Eftersom datamaterialet utgör paneldata (observationer över både länder och tid) inkluderas landsspecifika dummyvariabler (country fixed effects), som estimerar de så kallade “fixed effects”. Dessa dummyvariabler antar värdet 1 för ett visst land och 0 för alla övriga länder och används för att kontrollera för tidsinvarianta, icke observerbara skillnader mellan länder. En dummyvariabel utelämnas för att undvika perfekt multikollinearitet (dummy variable trap) och fungerar därmed som referenskategori. Genom denna specifikation fångar modellen upp landsspecifika faktorer som inte varierar över tid, exempelvis institutionella strukturer och kulturella skillnader, vilket möjliggör att effekterna identifieras utifrån variation inom länder över tid.

2.5 Hypoteser

H1: Disponibel inkomst per capita

Enligt livscykelteorin förväntas högre disponibel inkomst per capita öka sparkvoten eftersom rationella individer sparar under perioder med höga inkomster för att utjämna konsumtionen över hela livscykeln och finansiera låginkomstperioder som pensionen (Modigliani et al., 2007, s. 376, 379–381; Deaton & Paxson, 1997, s. 97–98).

Fredriksson och Staal (2021, s. 259) samt Skoblar (2024, s. 255) visar båda ett positivt och statistiskt signifikant samband mellan disponibel inkomst och sparkvot i OECD-länder.

Därför formuleras följande hypoteser:

H₀: Disponibel inkomst per capita har ingen statistiskt signifikant effekt på sparkvoten.

H₁: Disponibel inkomst per capita har en statistiskt signifikant positiv effekt på sparkvoten.

H2: Konsumtion

Enligt livscykelteorin och den beteendemässiga livscykelhypotesen minskar ökad konsumtion utrymmet för sparande eftersom sparande definieras som den del av disponibel inkomst som inte konsumeras (Modigliani et al., 2007, s. 371–372; Shefrin & Thaler, 1988, s. 609–610).

Yanık och İncekara (2024, s. 375–377) visar att högre konsumtion är starkt negativt relaterat till sparkvot, och Bauluz och Meyer (2024, s. 27–28) bekräftar att sambandet

mellan konsumtion och sparande försvagas endast när förmögenhetsökningar domineras av kapitalvinster.

Därför formuleras:

H₀: Konsumtion har ingen statistiskt signifikant effekt på sparkvoten.

H₁: Konsumtion har en statistiskt signifikant negativ effekt på sparkvoten.

H3: Hushållens förmögenhet

Enligt livscykelteorin och wealth/consumption-effekten leder högre förmögenhet till ökad konsumtion eftersom hushållen känner sig rikare och därför sparar en mindre andel av sin löpande inkomst (Modigliani et al., 2007; Bauluz & Meyer, 2024, s. 27–29).

Tidigare studier visar att både finansiell och bostadsförmögenhet har positiv effekt på konsumtion och därmed negativ effekt på sparkvoten (Yanik & İncekara, 2024, s. 375–377; Bauluz & Meyer, 2024, s. 6–7).

Därför formuleras:

H₀: Hushållens förmögenhet har ingen statistiskt signifikant effekt på sparkvoten.

H₁: Hushållens förmögenhet har en statistiskt signifikant negativ effekt på sparkvoten.

H4: Realränta

Enligt livscykelteorin och försiktighetssparandeteorin ökar högre realränta sparkvoten genom substitutionseffekten: sparande blir mer attraktivt relativt konsumtion eftersom avkastningen på framtida konsumtion stiger (Modigliani et al., 2007, s. 372; Leland, 1968). Skoblar (2024, s. 253) och Hüfner och Koske (2010, s. 14, 18) visar att substitutionseffekten dominerar i de flesta europeiska länder.

Därför formuleras:

H₀: Realränta har ingen statistiskt signifikant effekt på sparkvoten.

H₁: Realränta har en statistiskt signifikant positiv effekt på sparkvoten.

H5: Förväntad livslängd

Enligt livscykelteorin ökar högre förväntad livslängd behovet av pensionssparande eftersom antalet år med låg eller ingen arbetsinkomst blir fler (Modigliani et al., 2007, s. 379–381; Foltyn & Olsson, 2024, s. 724–725).

Bauluz och Meyer (2024, s. 31–32) samt Foltyn och Olsson (2024, s. 724–726) visar empiriskt att längre förväntad livslängd höjer sparkvoten, särskilt i medelåldern.

Därför formuleras:

H₀: Förväntad livslängd har ingen statistiskt signifikant effekt på sparkvoten.

H₁: Högre förväntad livslängd har en statistiskt signifikant positiv effekt på sparkvoten.

H6: Andel äldre i befolkningen

Enligt livscykelteorin minskar en högre andel äldre i befolkningen den aggregerade sparkvoten eftersom äldre hushåll i regel konsumerar av tidigare sparande istället för att spara (Modigliani et al., 2007, s. 376; Deaton & Paxson, 1997, s. 100).

Bauluz och Meyer (2024, s. 48) och Deaton och Paxson (1997, s. 112–113) bekräftar detta demografiska mönster på samhällsnivå.

Därför formuleras:

H₀: Andelen äldre i befolkningen har ingen statistiskt signifikant effekt på sparkvoten.

H₁: En högre andel äldre i befolkningen har en statistiskt signifikant negativ effekt på sparkvoten.

H7: Ekonomiska chocker

Enligt teorin om försiktighetssparande ökar ekonomisk osäkerhet hushållens benägenhet att spara som buffert mot inkomstbortfall (Leland, 1968, s. 465, 467; Carroll & Samwick, 1998, s. 415–417).

Müller och Hornig (2020, s. 4–6, 17–19) samt Fredriksson och Staal (2021, s. 260–263) visar att oväntade chocker leder till statistiskt signifikant högre sparkvot.

Därför formuleras:

H₀: Ekonomiska chocker har ingen statistiskt signifikant effekt på sparkvoten.

H₁: Ekonomiska chocker har en statistiskt signifikant positiv effekt på sparkvoten.

Även om hypoteserna ovan är formulerade som ensidiga utifrån de teoretiska förväntningarna från livscykelhypotesen och försiktighetssparandeteorin, genomförs hypotesprövningen med tvåsidiga t-test i regressionsanalysen. Detta är standardpraxis för hur resultat rapporteras i regressionsmodeller (Wooldridge, 2013, s. 121-130).

Tvåsidiga test används eftersom de möjliggör testning av om en koefficient skiljer sig signifikant från noll oberoende av riktning. På så sätt kan även oväntade tecken identifieras

och rapporteras. Ett ensidigt test skulle däremot förutsätta att den teoretiska riktningen är korrekt specificerad i förväg, vilket inte alltid är fallet.

Därför testas nollhypotesen $H_0: \beta_i = 0$ mot alternativhypotesen $H_1: \beta_i \neq 0$ för samtliga variabler. Syftet är först att testa om variablerna är statistiskt signifikanta i relation till de uppställda hypoteserna. Om så är fallet kan därefter koefficienternas tecken och storlek tolkas.

3. Metod

Detta kapitel redogör för de metodologiska val som ligger till grund för studiens genomförande. Kapitlet inleds med en beskrivning av den vetenskapliga ansats som präglar studiens övergripande logik, följt av en presentation av forskningsdesignen och motiveringen för valet av en kvantitativ metod med paneldata. Därefter beskrivs datakällor, operationalisering av variabler, population och urval samt de praktiska moment som ingår i datainsamling och bearbetning. Avslutningsvis diskuteras frågor om reliabilitet, validitet, metodkritik och etiska överväganden.

3.1 Vetenskaplig ansats

Studien bygger på en deduktiv vetenskaplig ansats, där befintliga teorier används som utgångspunkt för att formulera hypoteser som därefter testas med hjälp av kvantitativt insamlade data (Bryman & Bell, 2017, s. 43). Till skillnad från induktion, där observationer används för att utveckla nya teorier, bygger den deduktiva metoden från allmänna teoretiska idéer som appliceras på specifika situationer (Ormerod, 2010, s. 1210-1211). I denna studie används ekonomiska teorier, såsom livscykelhypotesen (Modigliani et al., 2007) och teorin om försiktighetssparande (Leland, 1968), som grund.

Genom analys av paneldata för perioden 2004–2022 prövas i vilket mån livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande finner empiriskt stöd i den aktuella kontexten, vilket kan bidra till en mer nyanserad förståelse av deras giltighet. Detta tillvägagångssätt möjliggör en systematisk undersökning av vilka variabler som påverkar sparkvoten och hur dessa varierar mellan länder, vilket utgör ett centralt inslag i den vetenskapliga processen (Blaikie & Priest, 2019, s. 45).

3.2 Forskningsdesign

En kvantitativ forskningsdesign tillämpas för att undersöka variationer i sparkvot mellan hushåll i ett brett urval av länder och för att identifiera de variabler som förklarar dessa skillnader. Som metodologisk ram syftar en kvantitativ forskningsdesign, enligt Bryman och Bell (2014, s. 163), till att möjliggöra en systematisk insamling, mätning och analys av numeriska data för att besvara forskningsfrågor. Ett kännetecken för denna

forskningsdesign är att de begrepp som används för att beskriva de undersökta fenomenen definieras i förväg, vilket möjliggör deras operationalisering och kvantitativa mätning (Bryman & Bell, 2014, 164-166). Därefter analyseras de insamlade uppgifterna statistiskt, vilket i denna studie sker med hjälp av en linjär regression.

Kvantitativ forskningsdesign är särskilt användbar när syftet är att uppnå hög mätbarhet, precision och generaliserbarhet. Den kännetecknas av standardiserad datainsamling och objektiva analysmetoder, vilket gör det möjligt att jämföra resultat och dra slutsatser om samband mellan variabler (Bryman & Bell, 2014, s. 1760; Creswell & Creswell, 2018, s. 3).

Den valda metoden baseras på paneldata, en statistisk teknik som möjliggör jämförelser både över tid och mellan olika länder (Brooks, 2019, s. 488). Paneldata kombinerar tidsserisdata för att fånga både tidsmässiga trender och landsspecifika skillnader, vilket ökar analysens precision (Baltagi, 2021, s. 5). Genom att analysera årliga data för perioden 2004–2022 går det att identifiera mönster i sparkvot och undersöka hur makroekonomiska händelser, såsom finanskrisen 2008–2009, har påverkat sparandet i de utvalda länderna.

3.3 Datakällor

Datainsamlingen baseras på sekundära källor, främst material från Eurostat, OECD och Världsbanken. Dessa databaser tillhandahåller harmoniserad och internationellt jämförbar statistik som möjliggör analys av hushållens finansiella sparande under perioden 2004–2022. En diskussion om användandet av sekundärdata och dess metodologiska implikationer återfinns i avsnitt 3.11 Metodkritik.

3.4 Litteratursök

Den litteratur som valts i denna studie syftar till att ge en teoretisk och empirisk grund för att analysera hushållens finansiella sparande i relation till disponibel inkomst samt relevanta makroekonomiska och demografiska drivkrafter. Centrala teorier som livscykelteorin (Modigliani et al., 2007) och försiktighetssparande (Leland, 1968) utgör viktiga utgångspunkter, liksom empiriska studier av sparbeteende, bland annat Fredriksson och Staal (2021) och Skoblar (2024). Vetenskapligt granskade artiklar har identifierats

genom sökningar i akademiska databaser såsom SöderScholar² och Google Scholar. Böcker som används omfattar etablerad studentlitteratur inom samhällsvetenskaplig metodologi, exempelvis Bryman och Bell (2017), för att stödja den metodologiska ramen. Urvalet av litteratur har fokuserat på källor som behandlar ekonomiska variabler, demografiska effekter och paneldatanalys, vilket överensstämmer med studiens syfte och metod.

3.5 Population och urval

I denna studie undersöks hushållens sparande i samtliga EU-länder samt Norge, Storbritannien och Turkiet under perioden 2004–2022. Urvalet syftar till att fånga variationen mellan olika europeiska ekonomier och välfärdsmodeller, samtidigt som fokus bibehålls på en geografiskt och institutionellt sammanhängande region. Denna breda täckning möjliggör jämförelser mellan länder med olika historiska utvecklingsbanor, där Västeuropa i regel kännetecknas av etablerade marknadsekonomier och utvecklade trygghetssystem, medan flera länder i det tidigare Östeuropa har genomgått omfattande ekonomiska och institutionella omvandlingar under senare decennier.

Turkiet har inkluderats i studien då Turkiet under lång tid varit ett officiellt kandidatland till EU och därigenom utvecklat en nära institutionell, rättslig och ekonomisk relation till unionen (Alpan, 2021, s. 107–111). Landet har dessutom genomgått omfattande anpassningar till EU:s regelverk inom ramen för anslutningsprocessen (Alpan, 2021, s. 112–120, 124–126). Samtidigt delar Turkiet flera kulturella, historiska och socioekonomiska drag med länder i Sydeuropa som Grekland och Cypern, vilket gör det både relevant och meningsfullt att inkludera i en komparativ analys av europeiska och EU-nära kontexter (Alpan, 2021, s. 110–112).

Storbritannien har inkluderats i studien eftersom landet var EU-medlem fram till 2020 och fortfarande upprätthåller nära ekonomiskt samarbete med unionen genom Trade and Cooperation Agreement (TCA), inklusive frihandel och investeringsregler (European Commission, 2021). Norge har inkluderats för att landet är en del av EES-avtalet och därmed har nära ekonomisk och institutionell integration med EU, med harmoniserade data och hög ekonomisk utveckling (Regjeringen.no, u.å.)

² Södertörns Högskolas databas

Urvalets storlek bidrar till studiens statistiska tillförlitlighet. Med ett relativt stort antal observationer i paneldatan ($N = 30 \text{ länder} \times T = 19 \text{ år} = 570$) kan asymptotiska egenskaper utnyttjas. Detta innebär att skattningarna blir mer stabila och att de statistiska testerna närmar sig sina teoretiska fördelningar även om vissa antaganden, såsom normalfördelning av residualerna, inte är exakt uppfyllda (Wooldridge, 2013, s. 128, 783–784). Vidare inkluderar studien Norge, Storbritannien och Turkiet för att analysera om mönstren i hushållens sparande påverkas av olika monetära och institutionella ramar, samtidigt som dessa länder är starkt integrerade i den europeiska ekonomin.

3.6 Sammanfattning av operationalisering av variabler

Sparkvoten beräknas genom att hushållens konsumtionsutgifter dras av från deras disponibla inkomst. Det återstående beloppet uttrycks sedan som en procentandel av den disponibla inkomsten (Gale & Sabelhaus, 1999, s. 186). De oberoende variablerna inkluderar disponibel inkomst per capita, vars betydelse för sparande understryks i livscykelteorin (Modigliani et al., 2007, s. 372–373). Skoblar (2024, s. 255) visar att disponibel inkomst ofta har en positiv effekt på sparkvoten, vilket motiverar variabelns inkludering i modellen. Konsumtion används som ytterligare en central variabel och speglar livscykelmodellen och den beteendemässiga livscykelhypotesens antagande att högre konsumtion minskar utrymmet för sparande. Förmögenhet, definierad som hushållens samlade reala och finansiella tillgångar, ingår i en av modellerna för att fånga wealth-effekten, enligt vilken ökad förmögenhet kan leda till lägre sparande. Realräntan utgör en viktig makroekonomisk variabel som påverkar incitamenten att spara genom förändringar i avkastningen på sparande (Fredriksson & Staal, 2021, s. 260).

Åldersfördelningen omfattar sex åldersgrupper (0–14, 15–24, 25–49, 50–64, 65–79 och 80+), som möjliggör en mer detaljerad prövning av livscykelhypotesen. Enligt modellen varierar sparbeteendet över livscykeln: yngre hushåll sparar mindre, medelålders hushåll tenderar att bygga upp tillgångar, och äldre hushåll förbrukar tidigare sparande. Genom att inkludera samtliga åldersgrupper kan analysen fånga denna dynamik på ett mer precist sätt än om endast en enskild äldregrupp hade använts.

Förväntad livslängd inkluderas för att fånga de långsiktiga planeringshorisonterna i hushållens ekonomiska beteenden, då längre livslängd ökar behovet av framtida konsumtionsutjämnning. Slutligen används en finanskris-dummy för att identifiera perioder

av ökad ekonomisk osäkerhet, vilket enligt teorin om försiktighetssparande förväntas öka hushållens sparbenägenhet. Variablerna och deras datakällor presenteras i Tabell 1.

I denna studie testas ett antal variabler som operationaliserar livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande. Den beroende variabeln sparkvot mäts som nettosparande i procent av disponibel inkomst (OECD, 2025). Den oberoende variabeln disponibel inkomst per capita härstammar från livscykelhypotesen, där högre inkomst förväntas öka sparandet för att utjämna konsumtion över livet (Modigliani et al., 2007), och stöds empiriskt av Fredriksson och Staal (2021) samt Skoblar (2024). Oberoendevariablerna inkluderar realränta, som fångar substitutions- och inkomsteffekter enligt båda teorierna (Fredriksson & Staal, 2021; Skoblar, 2024; Hüfner & Koske, 2010); förmögenhet, som fungerar som buffert mot osäkerhet i försiktighetssparande (Leland, 1968; Carroll & Samwick, 1998; Cagetti, 2003) och konsumtionsutjämning i livscykelhypotesen (Modigliani et al., 2007); konsumtion, som speglar balansen mellan nuvarande och framtida behov i båda teorierna (Modigliani et al., 2007; Leland, 1968; Carroll & Samwick, 1998); åldersfördelning och förväntad livslängd, primärt från livscykelhypotesen för att belysa demografins påverkan på sparande (Modigliani et al., 2007), med koppling till risk i försiktighetssparande (Leland, 1968); samt finanskris-dummy, som testar ökat buffertsparande under kriser enligt försiktighetssparandeteorin (Leland, 1968; Carroll & Samwick, 1998; Fredriksson & Staal, 2021)

Det bör noteras att den beroende variabeln sparkvot per definition är starkt relaterad till konsumtionsvariabeln, då sparkvot beräknas som nettosparande dividerat med disponibel inkomst, där nettosparande i sin tur utgör disponibel inkomst minus hushållens slutliga konsumtionsutgifter. Konsumtion utgör därför den direkta motpolen till sparande. Detta innebär att det finns en definitionell koppling mellan variablerna, vilket kan leda till att sambandet i regressionsanalysen delvis blir mekaniskt och att modellens förklaringsgrad överskattas. Trots detta behålls konsumtion som oberoende variabel för att explicit testa trade-off mellan nuvarande konsumtion och framtida sparande som både livscykelhypotesen och försiktighetssparandeteorin förutsäger (Modigliani et al., 2007; Leland, 1968).

Det finns även andra former av sparande, såsom reala investeringar i bostäder eller finansiella placeringar i aktier och guld, som kan utgöra en betydande del av hushållens totala kapitalbildning och ekonomiska strategi. Dessa typer av sparande kan ge en mer

heltäckande bild av hur hushåll hanterar sin ekonomi över tid, exempelvis genom att skydda mot inflation eller generera avkastning. I denna studie tas dock hänsyn till sådana former av sparande, då tillgängliga data från Eurostat och Världsbanken inte tillåter en enhetlig och jämförbar mätning över alla inkluderade länder och år (jfr. Gale & Sabelhaus, 1999, s. 183–184).

3.7 Bearbetning och analys

3.7.1 Regression

I studien används en panelregression med fixaeffekter på landsnivå, det är en metod för att undersöka sambandet mellan olika variabler, den fungerar genom att minska skillnaderna mellan verkliga värden och de värden som modellen förutsäger (Brooks, 2019, s. 44-46). I denna studie används panelregression för att analysera vilka variabler som påverkar hushållssparandet i de utvalda länderna.

Regressionen ger pålitliga resultat om vissa villkor är uppfyllda, till exempel att sambanden är linjära och att det inte finns ett perfekt samband mellan förklarande variabler (Brooks, 2019, s. 44-46). I modellen används också dummyvariabler för att ta hänsyn till fasta skillnader mellan länder och till ekonomiska chocker under perioden (Bell & Jones, 2015, s. 135). Valet att använda linjär regression på paneldata följer tidigare studier (t.ex. Fredriksson & Staal, 2021 & Skoblar, 2024). Programvaran R används för att bearbeta och analysera data för att undersöka hur olika variabler påverkar sparkvoten.

Data samlades in från internationella pålitliga källor såsom Eurostat och Världsbanken. För att möjliggöra jämförbarhet och underlätta tolkningen i den statistiska analysen standardiserades samtliga variabler, inklusive sparkvot, disponibel inkomst, konsumtion, förmögenhet, ränta, förväntad livslängd, åldersfördelning i länderna och dummyvariabler för ekonomiska chocker till en enhetlig skala. En dummyvariabel skapas för att markera finanskrisen 2008–2009, Eurokrisen, Eurokrisen 2010, Brexit 2016, Covid 2020 och Energikrisen 2022, där dessa år tilldelas värdet 1 och övriga år 0, i syfte att undersöka krisens inverkan på sparandet. All data organiseras sedan i en panelstruktur med information per land och år. Datamaterialet granskas noggrant för att säkerställa korrekthet och fullständighet.

I studien upprättades en korrelationsmatris för att undersöka uppkomsten av multikollinearitet, och se om några variabler korrelerar med varandra alltför mycket, det vill säga en korrelation som ligger över 0,8. Korrelationsmatrisen presenteras i appendix, för att se en mer detaljerad bild av hur variablerna korrelerar med varandra. Där kunde man se att disponibel inkomst och förmögenhet korrelerar starkt. Som en robusthetstest, och för att undersöka om korrelationen mellan disponibel inkomst och förmögenhet har en effekt på resultatet, genomfördes två regressioner. Modell 1 inkluderade både disponibel inkomst och förmögenhet medan modell 2 exkluderade förmögenhet.

Analysen begränsas till livscykelhypotesen, försiktighetssparande och ekonomiska variabler: disponibel inkomst per capita, förmögenhet, realränta, konsumtion och åldersfördelning. Denna begränsning motiveras bland annat av svårigheterna att finna tillförlitliga och standardiserade data och relevanta proxyvariabler för samtliga år, för att mäta och jämföra andra teorier och variabler på ett sätt som ger en korrekt och jämförbar analys. Genom att fokusera på livscykelhypotesen och ekonomiska variabler, baserade på data från Eurostat, OECD och Världsbanken, möjliggörs en stark kvantitativ analys inom studiens ramar.

3.7.2 Normalfördelning

Linjär regression förutsätter att felen är normalfördelade, särskilt vid statistiska tester, till exempel t-tester, vilket är särskilt viktigt vid små datamängder (Brooks, 2019, s. 44-46, 164). Normalfördelning innebär att felen har ett genomsnitt på noll och är jämnt fördelade kring detta värde (Gujarati & Porter, 2009, s. 130-132).

Eftersom studien baseras på paneldata från trettio länder över en 18-årsperiod, är antagandet om normalfördelning av felen mindre avgörande. Vid större datamängder fungerar OLS-estimatoren tillfredsställande även vid avvikelser från normalitet, vilket förklaras av den centrala gränsvärdessatsen (Brooks, 2019, s. 44-47). För att undersöka om feltermerna uppvisar normalfördelning används bland annat Quantile-Quantile plot (Q-Q-plottester) vilket innebär en visuell jämförelse mellan fördelningen och teoretisk normalfördelning, oftast den normala fördelningen (Gujarati & Porter, 2009, s. 132). Mer om detta presenteras i figur 1 och 2 i resultatavsnittet.

3.8. Översikt över studiens variabler

Tabellen nedan visar studiens variabler, deras definitioner, teoretiska motiveringar för att inkludera dem i studien och databasen där data för länderna hämtades från.

Tabell 1: Genomgång av studiens variabler. källa: egen bearbetning

Variabel	Definition	Teoretisk motivering	Källa
Hushållssparandekvot	Nettosparande (disponibel inkomst +pensionsjusteringar – konsumtionsutgifter) som % av disponibel inkomst	Mått på hushållssparande, centralt för att studera ekonomiskt beteende (Fredriksson & Staal, 2021, s. 257)	OECD
Disponibel inkomst per capita	Hushållens netto disponibla inkomst per invånare i köpkraftsstandard (PPS)	Livscykelteorin – högre inkomst möjliggör mer sparande efter grundläggande konsumtion (Modigliani et al., 2007)	Eurostat
Förmögenhet	Nationell förmögenhet: producerat kapital, naturkapital, humankapital och netto externa finansiella tillgångar (USD).	Livscykelhypotesen: tillgångar används för konsumtionsutjämnning. Försiktighetssparande: större förmögenhet behövs vid hög risk.	Världsbanken
Konsumtion	Slutliga konsumtionsutgifter enligt COICOP, mätt som andel av total konsumtion.	Direkt kopplat till sparande via livscykelhypotesen; försiktighetssparande: ökad osäkerhet → minskad konsumtion och ökat sparande.	Eurostat
Realränta	Utlåningsränta justerad för inflation (BNP-deflator).	Substitutionseffekt (högre ränta ökar sparande) vs. inkomsteffekt (Fredriksson & Staal, 2021, s. 260)	Världsbanken (2025)
Åldersfördelning	Andel av befolkningen i sex åldersgrupper per 1 januari (Population by age group).	Livscykelhypotesen: fler äldre → lägre sparande; yngre → begränsade sparmöjligheter. Avgörande för	Eurostat

		demografins påverkan på sparande.	
Förväntad livslängd	Antal år en nyfödd förväntas leva givet rådande dödlighetsmönster.	Livscykelteorin – äldre hushåll minskar sitt sparande, vilket kan minska sparande (Fredriksson & Staal, 2021, s. 260)	Världsbanken
Finanskris-dummy och ekonomiska chocker	Binära variabler för makroekonomiska kriser: finanskrisen 2008–2009, eurokrisen 2010–2014, Brexit 2016, covid-19 2020, energikris 2022. Sammanslagen kris_dummy = 1 under alla krisår.	Försiktighetssparande: högre risk → högre sparande. Krisperioder påverkar konsumtion, riskuppfattning och sparkvot.	Skapas i datasetet

3.9 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet avser mätningarnas stabilitet och om resultaten framstår som tillförlitliga vid en upprepning av samma undersökning under liknande förhållanden (Bryman & Bell, 2014, s. 170–172). Analysen i studien utgår från sekundärdata från Eurostat och Världsbanken. Dessa organisationer använder standardiserade och harmoniserade mätmetoder, vilket innebär att indikatorerna samlas in på ett konsekvent sätt över tid och mellan länder (Eurostat, 2024; Världsbanken, 2025).

För att upprätthålla en konsekvent hantering av datamaterialet används samma primärkälla för varje variabel under hela tidsperioden. På så sätt undviks metodologiska variationer som kan uppstå om liknande indikatorer hämtas från olika institutioner (Creswell & Creswell, 2018, s. 150–152). Saknade observationer fylls inte i eller uppskattas, utan markeras som tomma celler, vilket minimerar risken för att forskaren inför egna antaganden i datasetet (Bryman & Bell, 2017, s. 170–172).

För att kontrollera att modellen uppfyller centrala antaganden genomförs diagnostiska tester, såsom test för korrelation och en visuell inspektion av residualernas normalfördelning via Q-Q-plots. Dessa tester rekommenderas i ekonometrisk

metodlitteratur som en del av bedömningen av modellens statistiska egenskaper (Brooks, 2019, s. 148–153; Baltagi, 2021, s. 34–36).

Validitet handlar om i vilken utsträckning undersökningen mäter det som avses att mätas (Bryman & Bell, 2017, s. 173–176). I denna studie innebär det att variablerna på ett relevant sätt representerar de teoretiska begrepp som livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande bygger på (Modigliani & Brumberg, 2007; Leland, 1968). För att säkerställa detta baseras alla variabler på internationellt harmoniserade definitioner från Eurostat, OECD och Världsbanken, vilket innebär att måtten är utformade enligt enhetliga och strukturerade riktlinjer (Eurostat, 2024; OECD, 2025; Världsbanken, 2025).

Vid operationaliseringen utgår studien från de definitioner som anges i respektive databas. Exempelvis bygger sparkvoten på Eurostats standardiserade mått för hushållens nettosparande, medan realräntan och förmögenhetsindikatorn följer Världsbankens ekonomiska definitioner. Variablernas konstruktion överensstämmer därmed med de antaganden som ligger till grund för de ekonomiska teorier som används (Creswell & Creswell, 2018, s. 54–55).

I datasetet förekommer visst bortfall för enskilda länder och år. Bortfallet är begränsat och redovisas i resultatdelen, vilket gör det möjligt att bedöma dess omfattning och potentiella betydelse. Enligt Bryman och Bell (2017, s. 193–194) är bortfall främst problematiskt om det uppstår på ett systematiskt sätt. För denna undersökning förekommer bortfallet oregelbundet över tid och länder, vilket innebär att det inte följer ett enhetligt mönster.

Intern validitet avser i vilken utsträckning de identifierade sambanden kan tolkas som kausala snarare än som resultat av bakomliggande eller utelämnade variabler (Bryman & Bell, 2017, s. 173–176). I denna studie stärks den interna validiteten genom användningen av paneldata, vilket möjliggör kontroll för tids- och landsspecifika effekter.

Den interna validiteten kan begränsas av potentiell omvänd kausalitet, exempelvis att sparkvoten påverkar realräntan snarare än tvärtom (Loayza et al., 2000, s. 9). Även utelämnade variabler, såsom institutionell kvalitet, skattesystem eller kulturella normer kring sparande, kan orsaka omitted variable bias och påverka resultaten (Fredriksson & Staal, 2021, s. 258–259; Loayza et al., 2000, ss. 9–16). Eftersom studien inte använder instrumentvariabler eller andra kausala identifikationsstrategier som GMM bör resultaten

tolkas som samband snarare än definitiva orsakssamband (Loayza et al., 2000, s. 16; Fredriksson & Staal, 2021, s. 258).

Extern validitet avser i vilken grad resultaten kan generaliseras till andra populationer eller kontexter (Bryman & Bell, 2017, s. 176). Studien omfattar samtliga EU-länder samt Norge, Storbritannien och Turkiet, vilket ger en bred täckning av europeiska ekonomier med varierande institutionella och ekonomiska strukturer. Detta stärker generaliserbarheten inom en europeisk kontext. Däremot är det osäkert i vilken utsträckning resultaten kan överföras till utvecklingsländer eller ekonomier med väsentligt annorlunda finansiella system, demografiska strukturer eller välfärdsmodeller. Generaliserbarheten är därför främst begränsad till avancerade och institutionellt relativt stabila ekonomier.

Sparkvoten används som mått på hushållens sparande och bygger på nationalräkenskapernas definition av nettosparande i relation till disponibel inkomst (Gale & Sabelhaus, 1999, s. 185–186). Även om detta är ett etablerat och internationellt harmoniserat mått kan det innebära vissa begränsningar, såsom exkludering av kapitalvinster, varierande behandling av durables och pensioner, samt att det ofta är residualbaserat vilket leder till mätfel och godtyckliga tolkningar (Gale & Sabelhaus, 1999, s. 182–188).

För det första fångar sparkvoten finansiellt sparande på aggregerad nivå och speglar inte fördelningen av sparande mellan olika hushållsgrupper. För det andra kan förändringar i tillgångspriser påverka hushållens ekonomiska situation utan att detta fullt ut återspeglas i sparkvoten. Vidare kan skillnader i pensionssystem, skatteregler och institutionella arrangemang mellan länder påverka hur sparande registreras i nationalräkenskaperna (Gale & Sabelhaus, 1999, s. 182–188, 196–200).

Sparkvoten bör därför tolkas som ett makroekonomiskt mått på hushållens finansiella nettosparande snarare än som ett fullständigt mått på individuellt sparande.

3.10 Metodkritik

Att kritiskt granska de metodologiska valen i en studie är avgörande för att bedöma resultatens trovärdighet och identifiera förbättringsområden (Bryman & Bell, 2017, s. 92). Denna metodkritik belyser styrkor och begränsningar i den kvantitativa paneldatanalys

som genomförts av hushållens sparkvoter i ett geografiskt och ekonomiskt varierat urval av länder samt inkluderar reflektioner kring den forskningsprocess som tillämpats.

En betydande styrka i studiens metodologiska upplägg är användningen av en deduktiv ansats i kombination med paneldataregression, vilket möjliggör en systematisk analys av både tidsmässiga och landspecifika variationer i sparkvoterna (Bryman & Bell, 2017, s. 43–45, 85).

Datainsamlingen baseras på sekundära källor som Eurostat, OECD och Världsbanken. Det metodologiska valet innebär att studien inte kräver insamling av primärdata, utan fokuserar på analys av befintliga, högkvalitativa och standardiserade datakällor. En fördel med detta tillvägagångssätt är att det möjliggör tillgång till omfattande och tillförlitlig information, som annars skulle vara svår eller resurskrävande att samla in genom egen datainsamling (Bryman & Bell, 2017, s. 313–315). Även om begränsad insyn och brist på kontroll gör det osäkert huruvida och i vilken utsträckning fel förekommer i insamlingen av data, är det med tanke på detta projekts tidsomfång samt författarnas begränsade erfarenhet inom datainsamling troligt att dessa högkvalitativa källor har mindre fel. Om data i stället hade samlats in personligen hade risken för fel sannolikt varit större, vilket i slutändan påverkar tillförlitligheten negativt.

Sekundärdata möjliggör även jämförbarhet mellan olika källor och därmed ökad kvalitet (Saunders et al., 2019, s. 338–341, 350–351). Variablerna, såsom disponibel inkomst per capita, konsumtion, förmögenhet, ålder och förväntad livslängd, ränta och ekonomiska chocker, är förankrade i livscykelhypotesen och försiktighetssparande (Modigliani et al., 2007, s. 372–375; Leland, 1968, s. 465).

Trots studiens styrkor finns vissa begränsningar, eftersom uppbyggnaden styrs av den tillgängliga sekundärdata. Urvalet omfattar samtliga EU-medlemsstater samt Norge, Storbritannien och Turkiet för att uppnå ett totalurval om trettio länder. Det bortfall som förekommer beror på otillräcklig datatillgång för vissa år i enstaka länder, vilket innebär att några observationer inte kunde inkluderas i analysen. Även om bortfallet är begränsat kan variationer i datarapportering mellan länder påverka studiens generaliserbarhet (Bryman & Bell, 2017, s. 192). Urvalets bredd bedöms som ändamålsenlig för att säkerställa ett tillförlitligt underlag, men avvikande datatillgång innebär samtidigt en viss osäkerhet kring

den externa validiteten. Framtida forskning skulle med fördel kunna bygga vidare på ett mer komplett dataset över tid för att ytterligare stärka jämförbarheten mellan länder.

En viktig metodologisk aspekt i denna studie är att analysen baseras på makroekonomiska data på landnivå. De variabler som används, såsom sparkvot, disponibel inkomst och konsumtion, är aggregerade mått som representerar genomsnittliga nivåer för hela ekonomier. Detta innebär att resultaten främst speglar övergripande makroekonomiska samband snarare än individuella hushållens faktiska beteenden.

Detta medför en risk för så kallad ekologisk felslutning, där samband som observeras på aggregerad nivå inte nödvändigtvis gäller för enskilda individer eller hushåll. Exempelvis innebär ett positivt samband mellan disponibel inkomst och sparkvot på landnivå inte nödvändigtvis att alla hushåll med högre inkomster sparar mer. Resultaten bör därför tolkas som indikationer på strukturella mönster i ekonomin snarare än direkta förklaringar till individuellt sparande.

Det är också möjligt att omvänd kausalitet påverkar resultatet, då en högre sparkvot exempelvis kan bidra till lägre räntor genom att öka utbudet av sparmedel i ekonomin. Variabler som realränta kan både påverka och påverkas av förändringar i sparkvoten. Man kan hantera denna risk genom att inkludera centrala kontrollvariabler och genom att använda tidsfördröjda variabler, vilket minskar risken för att förväxla orsak och verkan. Samtidigt kan omvänd kausalitet inte uteslutas helt utan mer avancerade metoder eller ytterligare data, såsom instrumentvariabler eller strukturella modeller.

En svaghet med den valda metoden är att regressionsmodellen bygger på statistiska antaganden som kan påverkas i praktiken. korrelation och heteroskedasticitet kan förekomma, vilket i sin tur kan göra standardfelen mindre tillförlitliga och påverka precisionen i skattningarna (Brooks, 2019, s. 135). Samtidigt genomförs inte alla möjliga diagnostiska tester och mer avancerade metoder hade kunnat stärka slutsatserna ytterligare. Med hänsyn till uppsatsens omfattning och tidsram bedöms dock den valda ansatsen vara rimlig, även om resultaten bör tolkas med viss försiktighet.

Bortfallsanalys är en viktig del av kvantitativ forskning för att hantera saknade data, eftersom sådana kan påverka resultatens tillförlitlighet (Eriksson & Wiedersheim, 2014, s. 145). En noggrann bortfallsanalys genomförs för att säkerställa datakvaliteten i paneldataregressionen. Studien omfattade samtliga EU-medlemsstater samt Norge,

Storbritannien och Turkiet, vilket initialt gav ett urval på 30 länder. Det faktiska bortfallet uppstod på grund av avsaknad av fullständiga data för vissa år i några av dessa länder. Vissa observationer kunde därmed inte inkluderas i analysen eftersom de relevanta variablerna saknades i tillgängliga databaser.

Bortfallet är begränsat och beror huvudsakligen på variationer i rapporteringsgrad och datatillgänglighet mellan länder och år. Eftersom bortfallet inte följer något tydligt mönster kopplat till de studerade variablerna bedöms det som slumpmässigt och därmed inte systematiskt snedvridande för resultaten. Däremot minskar den totala mängden observationer i panelen något, vilket kan påverka den statistiska styrkan i analysen.

Denna datainsamling syftar till att fånga ekonomiska och institutionella variabler i linje med livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande (Modigliani et al., 2007, s. 372–375; Leland, 1968, s. 465).

Sammanfattningsvis vilar studien på en solid grund, men det finns utrymme för förbättringar vad gäller urval, val av variabler och metodologiska överväganden. Studiens interna samt externa validitet har visat begränsningar som diskuterats ovan.

3.11 Etiska överväganden

Etablerade källor som OECD, Världsbanken och Eurostat användes, vilket minskar direkta etiska risker kopplade till mänskliga deltagare. Etiska överväganden har fokuserat på att säkerställa korrekt och transparent hantering av data, inklusive tydlig redovisning av källor och metoder för att undvika vilseledande resultat.

4. Resultat

Detta kapitel redovisar studiens resultat i tre steg. Först presenteras den deskriptiva statistiken, där variationer i sparande, inkomster, ränteläge och demografiska förhållanden ger en första bild av datamaterialets struktur. Därefter följer resultaten från regressionsanalyserna, där två modeller jämförs för att tydliggöra hur olika ekonomiska och demografiska variabler påverkar sparkvoten och hur multikollinearitet mellan variabler formar utfallet. Avslutningsvis sammanställs hypotesprövningen, där de empiriska resultaten ställs mot studiens teoretiska förväntningar.

4.1 Deskriptiv statistik

Tabell 2 visar den deskriptiva statistiken baserad på studiens observationer. Medelvärdet för sparandet uppgår till 4,89 %, med en standardavvikelse på 6,16, vilket indikerar en relativt hög variation i hushållens sparbeteende mellan länder och över tid. Medelvärdet för disponibel inkomst uppgår till 27 705, med en standardavvikelse på 16 946, vilket återspeglar betydande ekonomiska skillnader mellan länderna. Räntan har ett medelvärde på 2,48 % och varierar kraftigt över perioden (standardavvikelse = 4,13), vilket speglar skiftande penningpolitiska förhållanden.

Förväntad livslängd uppgår till i genomsnitt 78,9 år med en relativt låg variation (standardavvikelse = 3,14). Befolkningsstrukturen visar att den största andelen tillhör åldersgruppen 25–49 år (34,53 %), medan personer över 80 år utgör den minsta (4,85 %). Krisvariablerna indikerar att närmare hälften av observationerna sammanfaller med någon form av ekonomisk kris ($Kris_dummy = 0,48$), vilket understryker att stora delar av perioden präglats av ekonomiska störningar såsom finanskrisen, eurokrisen, covid-19 och energikrisen.

Tabell 2: Deskriptiv statistik.

Variabel	Medelvärde	Standardavvikelse	Min	Median	Max
År	2013,00	5,48	2004	2013	2022
Sparande	4,89	6,16	-16,45	5,18	24,19
Disponibel inkomst	27 705,50	16 946,24	2 628	24 553	82 579
Konsumtion	15,09	4,55	7,80	15,09	33,7
Förmögenhet	329 546,10	279 536,50	20 619	216 433	1 397 154
Ränta	2,48	4,13	-19,6	2,65	12,67
Förväntad livslängd	78,89	3,14	70,78	79,95	83,83
Ålder 0–14 år	15,90	2,16	12,7	15,5	24,9
Ålder 15–24 år	11,28	1,47	8,2	11,2	16,6
Ålder 25–49 år	34,53	2,22	30,5	34,3	40,9
Ålder 50–64 år	19,92	1,64	13,5	20	23
Ålder 65–79 år	13,56	2,08	6	13,9	18,3
Ålder 80+	4,85	1,17	1,5	4,85	7,6
Kris_dummy	0,48	0,50	0	0	1
Finanskris 2008–2009	0,11	0,31	0	0	1
Eurokris 2010–2014	0,26	0,44	0	0	1
Brexit 2016	0,00	0,04	0	0	1
Covid 2020	0,05	0,22	0	0	1
Energikris 2022	0,05	0,22	0	0	1

Källa: OECD, Världsbanken och Eurostat. Egen tabell.

Not: Sparande avser hushållens sparkvot i procent av disponibel inkomst. Disponibel inkomst mäts i köpkraftsjusterade enheter (PPS) per capita. Förmögenhet avser hushållens tillgångar per capita. Ränta och förväntad livslängd anges i procent respektive år. Åldersgrupper redovisas som andel av befolkningen. Kris_dummy och krisvariabler markerar år med större ekonomiska kriser (finans-, euro-, covid- och energikris).

4.2 Regressionsresultat modell 1

I tabell 3 framgår att modellens förklaringsgrad är mycket hög, med ett Multiple R² på 0,9078, vilket innebär att över 90 % av variationen i den beroende variabeln förklaras av modellen. Det justerade R²-värdet är något lägre, 0,8617, vilket tar hänsyn till antalet prediktorer och ger en mer rättvis bild av modellens förklaringskraft.

Tabell 3: Modellens förklaringsgrad och statistiska signifikans för modell 1

Mått	Värde
Multiple R²	0,9078
Adjusted R²	0,8617

Källa: Egen bearbetning av regressionsresultat.

Not: Residual standard error visar modellens precision. R² och justerat R² anger hur stor del av variationen som förklaras av modellen.

Regressionsanalysen i tabell 4 visar att flera oberoende variabler har en statistiskt signifikant påverkan på hushållens sparkvot. Konstantledet är inte signifikant ($p = 0,307$), vilket är vanligt i modeller av detta slag och innebär att sparkvoten inte nödvändigtvis är noll när alla förklaringsvariabler sätts till noll.

Disponibel inkomst uppvisar inget statistiskt säkerställt samband med sparkvoten ($p = 0,695$). Detta tyder på att inkomstvariationer i sig inte påverkar sparkbeteendet när övriga variabler hålls konstanta, effekten tycks snarare gå via konsumtionen. Konsumtion har ett starkt negativt och signifikant samband ($p = 0,0016$) med en koefficient på $-1,482$. Detta innebär att en ökning av konsumtionsutgifterna med 1 enhet (antar att det är mätt i tusentals kronor) är associerad med en minskning av sparkvoten med cirka 1,48 procentenheter, allt annat lika, vilket är förenligt med att högre konsumtion lämnar mindre utrymme för sparande.

Förmögenhet visar en svagt positiv effekt ($p = 0,067$) med en koefficient på 0,0000207, vilket innebär att en ökning av förmögenheten med 1 miljon kronor (antar tusen kronor som enhet) höjer sparkvoten med cirka 20,7 procentenheter. Detta antyder att hushåll med

större tillgångar tenderar att ha något högre sparkvot, troligen för att de har större finansiellt utrymme att både konsumera och spara. Räntan har en positiv och klart signifikant effekt ($p = 0,007$) med en koefficient på 0,6196, vilket innebär att en höjning av räntenivån med 1 procentenhet ökar sparkvoten med cirka 0,62 procentenheter. Detta kan tolkas som att hushåll reagerar på högre lånekostnader genom att minska konsumtionen och/eller öka amorteringarna, båda bidrar till en högre sparkvot.

Förväntad livslängd har ett starkt negativt och signifikant samband ($p = 0,0013$), ju längre återstående livslängd, desto lägre sparkvot. Koefficienten för denna variabel är -2,618, vilket innebär att om den förväntade livslängden ökar med ett år så minskar sparandet med 2,618 procentenheter. Detta stämmer väl med livscykelhypotesen: yngre hushåll tenderar att spara mindre idag eftersom de förväntar sig stigande inkomster över tid och har lång tid kvar till pensionen.

Bland åldersgrupperna är det endast gruppen 65–79 år som är statistiskt signifikant ($p = 0,043$), denna grupp uppvisar en avsevärt högre sparkvot, vilket är logiskt då många nyligen gått i pension, har lägre konsumtionsutgifter och ofta amorterar på sina lån. Dessa är variabler som tillsammans bidrar till ett ökat sparande. Koefficienten här är 13,51 vilket betyder att personer i denna åldersgrupp sparar 13,51 procentenheter mer än personer i de andra åldersgrupperna. Krisdummys är inte signifikant ($p = 0,709$), vilket innebär att någon tydlig förändring av sparkvoten under krisperioden inte kan påvisas när man kontrollerar för övriga variabler i modellen.

Tabell 4: Regressionskoefficienter modell 1

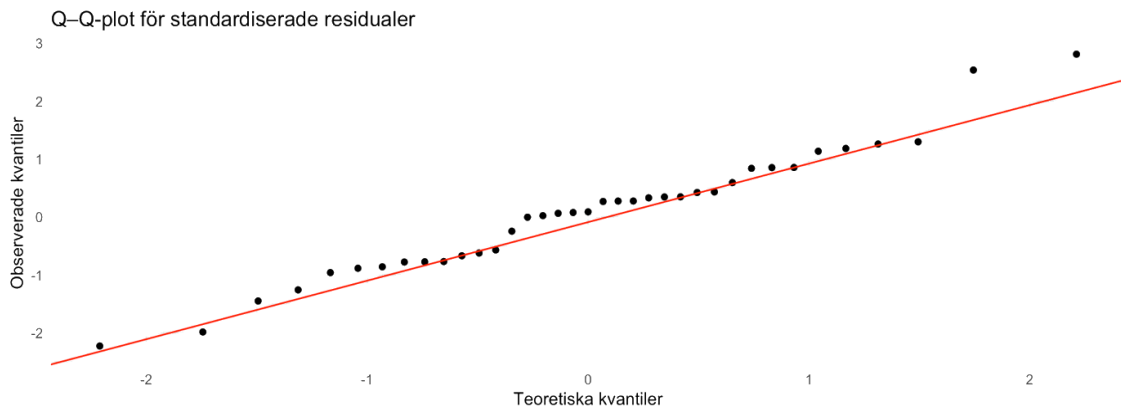
Variabel	Koefficient	Std. Avvikelse	t-värde	p-värde	Signifikans
(Intercept)	-649,6	622,2	-1,044	0,30687	
Disponibel inkomst	-0,000095	0,000240	-0,396	0,69541	
Konsumtion	-1,482	0,415	-3,571	0,00155	**
Förmögenhet	0,0000207	0,0000108	1,917	0,06721	.
Ränta	0,6196	0,2111	2,935	0,00724	**
Förväntad livslängd	-2,618	0,7184	-3,644	0,00129	**
Ålder 0–14 år	7,161	6,351	1,128	0,27065	
Ålder 15–24 år	9,934	6,494	1,530	0,13918	
Ålder 25–49 år	7,534	6,167	1,222	0,23366	
Ålder 50–64 år	8,778	6,182	1,420	0,16849	
Ålder 65–79 år	13,51	6,308	2,142	0,04257	*
Ålder 80+ år	7,246	6,295	1,151	0,26105	
Kris_dummy	-0,3784	1,005	-0,376	0,70988	

Signifikanskoder:

*** p < 0,001, ** p < 0.01, * p < 0.05, . p < 0.1

Figur 1 visar en Q–Q-plott diagram för modellens standardiserade residualer som användes för att bedöma om residualerna är normalfördelade. Punkterna i diagrammet ligger överlag nära den diagonala referenslinjen, vilket tyder på att residualerna följer en normalfördelning i tillräcklig grad. Mindre avvikelser i ytterkanterna förekommer, men dessa är inte systematiska och bedöms därför inte påverka modellens validitet eller tolkningen av de skattade koefficienternas p-värden

Figur 1

Källa: Programmet R.

Not: Q-Q-plott används för att bedöma normalitet i residualerna.

4.3 Regressionsresultat modell 2

Modell 2 skiljer sig från föregående modell genom att variabeln för förmögenhet har exkluderats. Detta är en robusthetskontroll då disponibel inkomst korrelerar starkt positivt med förmögenhet ($r = 0,97$), vilket kan leda till multikollinearitet. Syftet var att undersöka om modellens resultat förändras när förmögenhet tas bort, och därmed isolera effekten av inkomst mer tydligt.

Modellen i tabell 5 visar fortsatt hög förklaringsgrad med ett R^2 -värde på 0,8848, vilket innebär att cirka 88 procent av variationen i sparkvoten kan förklaras av de inkluderade variablerna.

Tabell 5: Förklaringsgrad och statistiska signifikans modell 2

Mått	Värde
Multiple R^2	0,8848
Adjusted R^2	0,8411

Källa: Egen bearbetning av regressionsresultat.

Not: Residual standard error visar modellens precision. R^2 och justerat R^2 anger hur stor del av variationen som förklaras av modellen.

Tabell 6 visar att när multikollineariteten undanröjs framträder disponibel inkomst som en mycket stark och högst signifikant positiv drivkraft för sparkvoten ($p < 0.001$). En ökning av den disponibla inkomsten med 1 000 kronor per år är associerad med en höjning av

sparkvoten med cirka 0,28 procentenheter. Detta visar tydligt att hushåll med högre inkomster sparar en större del av sina inkomster. Konsumtion behåller ett negativt och statistiskt signifikant samband ($p = 0,021$); en ökning av konsumtionsutgifterna med 1 000 kronor per månad sänker sparkvoten med ungefär 0,63 procentenheter. Effekten är nu renodlad och inte längre uppblåst av den indirekta inkomsteffekten.

Räntan har fortsatt en positiv effekt på sparkvoten, men sambandet är marginellt icke-signifikant ($p = 0,094$). Riktningen är dock densamma som tidigare och talar för att högre räntor stimulerar sparande. Förväntad livslängd har ett negativt samband som ligger strax utanför 10-procentsnivån ($p = 0,099$); yngre hushåll (längre förväntad livslängd) sparar alltså mindre, vilket ger fortsatt stöd åt livscykelhypotesen. Bland åldersgrupperna är det återigen 65–79 år som sticker ut mest ($p = 0,062$) och uppvisar den klart högsta sparkvoten i modellen, cirka 13,3 procentenheter högre än referenskategori. Detta förstärker slutsatsen att sparkvoten kulminerar strax före och precis efter pensioneringen. Krisdummen är fortsatt helt utan betydelse ($p = 0,704$).

Tabell 6: Regressionskoefficienter modell 2

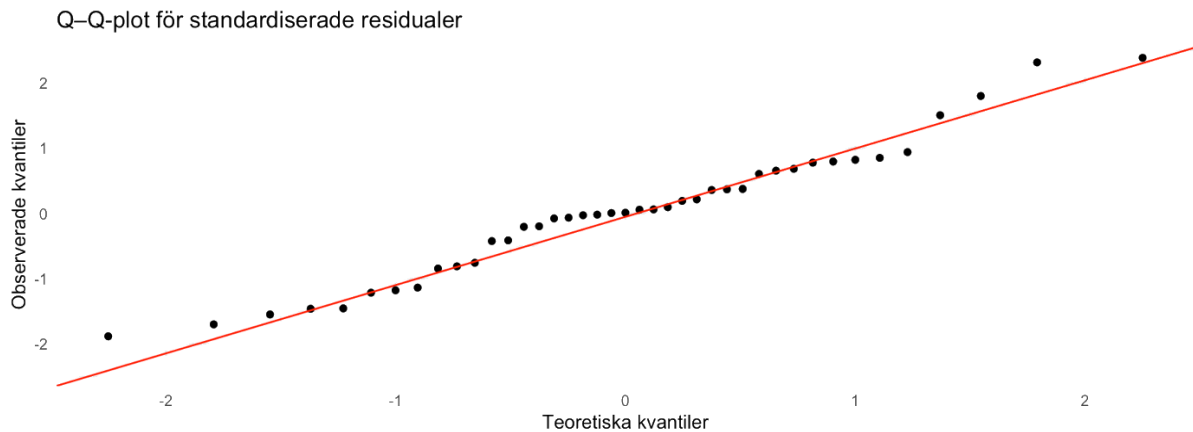
Variabel	Koefficient	Std. Avvikelse	t-värde	p-värde	Signifikans
(Intercept)	-677,5	663,9	-1,020	0,3159	
Disponibel inkomst	0,0002776	0,0000632	4,395	0,000136	***
Konsumtion	-0,6315	0,2590	-2,438	0,0211	*
Ränta	0,2322	0,1343	1,729	0,0944	.
Förväntad livslängd	-0,7692	0,4506	-1,707	0,0985	.
Ålder 0–14 år	3,788	6,631	0,571	0,5722	
Ålder 15–24 år	11,67	6,951	1,679	0,1039	
Ålder 25–49 år	6,359	6,521	0,975	0,3376	
Ålder 50–64 år	7,084	6,501	1,090	0,2848	
Ålder 65–79 år	13,28	6,836	1,943	0,0618	.
Ålder 80+ år	2,087	6,246	0,334	0,7407	
Kris_dummy	0,3551	0,9259	0,384	0,7041	

Signifikanskod:

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, . $p < 0.1$

Modell 2 uppvisar dock en något jämnare fördelning, särskilt i mitten av kvantilfördelningen, vilket antyder att residualerna är mer symmetriskt fördelade kring noll. Modell 1 visar en viss spridning i ytterkanterna, vilket kan tyda på svagare normalitet i extremvärdena.

Figur 2

Källa: Programmet R.

Not: Q-Q-plott används för att bedöma normalitet i residualerna.

4.4 Hypotesprövning

Tabell 7 sammanfattar hypotesprövningen i uppsatsen och jämför de förväntade effekterna av olika variabler på hushållens sparkvot med resultaten från studiens två regressionsmodeller. Modell 1 inkluderade variabeln förmögenhet, medan Modell 2 exkluderade den. För varje hypotes (H1–H7) visas koefficienter, p-värden, om hypotesen stöds eller avvisas, samt en kommentar. Exempelvis stöds H1 (positiv effekt av inkomst) starkt i Modell 2, medan H5 och H6 (om livslängd och äldre åldrar) avvisas då resultaten visar motsatt riktning. Tabellen belyser hur vissa förväntningar från livscykelteorin och försiktighetssparande bekräftas, medan andra förkastas i paneldatan.

Tabell 7: Hypotesprövning

Hypoteser per variabel	Förväntad Statistiskt signifikant effekt	Resultat Modell 1 (med förmögenhet)	Resultat Modell 2 (utan förmögenhet)	Stöds hypotesen? (Baserad på p-värden)	Kommentar
Disponibel inkomst	H0: ingen statistiskt signifikant effekt H1: statistiskt signifikant positiv effekt	Koefficient $-0,000095$, $p = 0,695$ (ej sign.)	Koefficient $+0,000278$, $p = 0,00014$ (***)	H0: stöds i modell 1 H1: stöds i Modell 2. Där disponibel inkomst har positivt statistiskt signifikat effekt.	Stark multikollinearitet med förmögenhet ($r = 0,97$) döljer inkomsteffekten i Modell 1. När förmögenhet tas bort blir inkomst den starkaste positiva drivkraften.
Konsumtion	H0: ingen statistiskt signifikant effekt H1: statistiskt signifikant negativ effekt	Koefficient $-1,482$, $p = 0,0016$ (**)	Koefficient $-0,632$, $p = 0,021$ (*)	H0: förkastas H1: Stöds fullt ut i båda modellerna	Ett solitt och tydligt resultat.
Hushållens förmögenhet	H0: ingen statistiskt signifikant effekt H1: statistiskt signifikant negativ effekt	Koefficient $+0,0000207$, $p = 0,067$ (.)	Exkluderad	H0: förkastas H1: förkastas, då hypotesen förväntade en negativ effekt men koefficienten här är positiv.	Förmögenhet har en svagt positiv (inte negativ) effekt. Inget stöd för "wealth effect" som sänker sparandet i denna panel.
Realränta	H0: ingen statistiskt signifikant effekt H1: statistiskt signifikant positiv effekt	Koefficient $+0,620$, $p = 0,007$ (**)	Koefficient $+0,232$, $p = 0,094$ (.)	H0: förkastas H1: stöds i Modell 1, och Modell 2.	Riktningen är konsekvent positiv, men signifikansen försvagas när förmögenhet tas bort.
Förväntad livslängd	H0: ingen statistiskt signifikant effekt H1: statistiskt signifikant positiv effekt	Koefficient $-2,618$, $p = 0,0013$ (**)	Koefficient $-0,769$, $p = 0,099$ (.)	H0: förkastas H1: förkastas eftersom koefficienten är negativ och hypotesen förutsade en positiv effekt.	Starkt negativ effekt i Modell 1, svagt negativ i Modell 2. Ju längre förväntad livslängd, desto lägre sparkvot → motsatsen till klassisk livscykelhypotes (yngre befolkningar sparar mindre).
Andel äldre i befolkningen	H0: ingen statistiskt signifikant effekt H1: statistiskt signifikant negativ effekt	Ålder 65–79 år: $+13,51$, $p = 0,043$ (*) Ålder 80+: ej sign.	Ålder 65–79 år: $+13,28$, $p = 0,062$ (.) Ålder 80+: ej sign.	H0: förkastas H1: förkastas. Hypotesen förutsade en negativ effekt men resultatet visar att Ålder 65-79 år har ett positivt statistiskt signifikant effekt.	Den enda signifikanta åldersgruppen (65–79 år) har klart högst sparkvot, alltså positiv effekt, inte negativ.
Ekonomiska kriser	H0: ingen statistiskt signifikant effekt H1: statistiskt signifikant positiv effekt	Kris_dummy: $-0,378$, $p = 0,709$ (ej sign.)	Kris_dummy: $+0,355$, $p = 0,704$ (ej sign.)	H0: stöds H1: förkastas.	Ingen statistiskt säkerställd kriseffekt alls i någon modell (och riktningen är inte ens konsekvent).

Egen tabell.

Not: Modell 1 är en regressionsmodell som analyserar hushållens sparkvot med förmögenhet. Modell 2 inkluderar inte förmögenhet.

5. Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hushållens sparkvot och dess bestämningsvariabler i EU-länder, Norge, Storbritannien och Turkiet med hjälp av paneldata, med fokus på att adressera kunskapsluckan kring varför sparkvoten varierar så markant mellan länder med liknande ekonomisk utvecklingsnivå, där tidigare forskning ofta varit begränsad till enskilda länder. De viktigaste resultaten visar att disponibel inkomst har en stark positiv effekt på sparkvoten när förmögenhet exkluderas, medan konsumtion uppvisar en tydlig negativ inverkan. Räntan har en positiv effekt, men förväntad livslängd visar oväntat en negativ relation, och andelen äldre i åldersgruppen 65–79 år är positivt kopplad till högre sparkvot, medan ekonomiska kriser inte påverkar sparkvoten signifikant.

Resultaten indikerar att hushållens sparkvot i de undersökta länderna påverkas starkt av ekonomiska och demografiska variabler, vilket har breda implikationer för både ekonomisk politik och teoretisk förståelse. Den starka positiva effekten av disponibel inkomst (i modell 2) understryker att högre inkomster möjliggör ökat sparande, i linje med livscykelteorin där individer planerar konsumtion över livscykeln för att maximera nytta. Detta innebär att politik som syftar till att höja disponibla inkomster, exempelvis genom skattesänkningar eller löneökningar, potentiellt kan stimulera sparandet och därmed bidra till ökad kapitalackumulation, som enligt Solow-modellen främjar långsiktig ekonomisk tillväxt. Den negativa effekten av konsumtion bekräftar att ökad konsumtionsbenägenhet minskar sparandet, vilket kan vara relevant i tider av stigande levnadskostnader, som under den aktuella energikrisen, där hushåll tvingas prioritera omedelbara utgifter framför sparande, potentiellt förvärrande ekonomisk sårbarhet för låginkomstgrupper.

På demografisk nivå utmanar den oväntat negativa relationen mellan förväntad livslängd och sparkvot traditionella antaganden i försiktighetssparande-teorin, där längre livslängd förväntas leda till mer sparande för att täcka framtida utgifter. I stället tyder resultaten på att yngre populationer sparar mindre, möjligen på grund av optimism kring framtida inkomster eller starka sociala skyddsnät i europeiska länder, vilket minskar behovet av individuellt sparande. Den positiva effekten från andelen äldre (65–79 år) implicerar att åldrande samhällen kan uppleva högre sparkvoter då denna grupp ofta har lägre konsumtionsutgifter och fokuserar på amortering eller arv. Detta har praktiska

implikationer för pensionssystem och välfärdspolitik, där ökat sparande bland äldre kan mildra trycket på offentliga finanser men också signalera behovet av incitament för yngre att spara mer. Avsaknaden av signifikant kriseffekt antyder att hushåll i dessa regioner uppvisar resiliens under ekonomiska chocker, kanske tack vare starka institutioner som EU:s stödmekanismer, vilket understryker vikten av robusta sociala skyddsnät för att upprätthålla sparande även i turbulenta tider.

5.1 Studiens resultat i förhållande till tidigare forskning

Resultaten stämmer i flera avseenden överens med tidigare forskning om hushållens sparkvot, särskilt vad gäller ekonomiska variabler som disponibel inkomst och konsumtion. Den positiva effekten av disponibel inkomst (i modell 2) överensstämmer med Rocher och Stierle (2015, s. 9–15), som visar att högre inkomster förklarar variationer i sparkvoten inom EU, samt med Skoblar (2024, s. 258), där inkomstnivåer i stabila ekonomier stärker sparbenägenheten i linje med livscykelteorin. Likaså bekräftar den negativa relationen mellan konsumtion och sparkvot teorier från Yanik och İncekara (2024, s. 375–377), som betonar att högre konsumtionsbenägenhet, särskilt kopplat till bostadsförmögenhet, minskar sparandet, samt med Bauluz och Meyer (2024, s. 27–28), där konsumtion dämpar sparandet i länder med starka kapitalvinster. Den positiva effekten av realräntan stödjer Callen och Thimann (1997, s. 13), som understryker institutionella incitament som räntor för att stimulera sparande. Den svaga effekten av realräntan i studien kan förklaras av den låga variationen i räntorna under den undersökta perioden, där många europeiska länder upplevde ihållande låga eller negativa realräntor efter finanskrisen 2008, vilket minskar dess statistiska kraft i modellen (Brooks, 2019, s. 135). Dessutom kan multikollinearitet med andra variabler som disponibel inkomst och konsumtion ha dämpat koefficienten, då räntan ofta samvarierar med bredare ekonomiska cykler, och substitutionseffekten (som uppmuntrar sparande) kan ha motverkats av inkomsteffekten i välfärdsstater med starka sociala skyddsnät (Callen & Thimann, 1997, s. 13–16). Dessa likheter tyder på att grundläggande mekanismer i livscykelteorin och försiktighetssparande, som beskrivs av Cagetti (2003, s. 340–346) och Carroll och Samwick (1998, s. 415–417), är robusta över europeiska kontexter och bidrar till en kumulativ förståelse av hur ekonomiska variabler driver sparande i paneldata.

Skillnaderna framträder främst kring demografiska variabler och kriser. Den oväntat negativa relationen mellan förväntad livslängd och sparkvot strider mot Foltyn och Olsson (2024, s. 724–725), som visar att längre subjektiv livslängd ökar sparandet för att täcka framtida konsumtion, samt mot Bauluz och Meyer (2024, s. 31–32) där längre livslängd främjar sparande i medelåldern. Denna avvikelse kan bero på studiens fokus på europeiska länder med starka sociala skyddsnät, enligt Fredriksson och Staal (2021, s. 258), som minskar behovet av individuellt sparande trots längre liv, eller på kulturella skillnader som Fuchs-Schündeln et al. (2020, s. 1036–1038) belyser, där normer i länder som Turkiet prioriterar nutida konsumtion. Den positiva effekten från andelen äldre (65–79 år) motsäger hypotesen baserad på livscykelteorin, där äldre förväntas konsumera mer (Bauluz & Meyer, 2024, s. 31–32), men kan förklaras av institutionella variabler som generösa pensioner i Västeuropa (OECD, 2025), som möjliggör fortsatt sparande för arv eller amortering, snarare än konsumtion. Avsaknaden av signifikant kriseffekt avviker från Müller och Hornig (2020, s. 4–6), som visar att osäkerhet under kriser ökar sparandet, och Skoblar (2024, s. 274–275) där krisperioder förstärker effekten av konsumentförtroende. Denna skillnad kan tillskrivas studiens dummyvariabel för finanskriser, som inte fångar subjektiv osäkerhet (Müller & Hornig, 2020, s. 17–19), eller regionala skillnader där EU:s stödmekanismer dämpar effekter i Västeuropa jämfört med Östeuropa (Fredriksson & Staal, 2021, s. 264–270).

5.2 Studiens metoddiskussion

Fördelar som troligen förbättrat tillförlitligheten kan bland annat vara användningen av paneldata från 27 EU-länder plus Norge, Storbritannien och Turkiet över en längre tidsperiod ger en betydligt större variation och statistisk styrka än rena tvärsnitts- eller tidsseriestudier (Brooks, 2019, s. 488; Baltagi, 2021, s. 5; Saunders et al., 2019, s. 212–214). Detta gör att vi bättre kan skilja landsspecifika effekter från generella trender (Brooks, 2019, s. 488; Baltagi, 2021, s. 5). En annan kan vara att fixa-effekter-modellen kontrollerar för alla tidsinvarianta landsspecifika variabler, vilket minskar risken för “omitted variable bias” och gör att vi kommer närmare kausala tolkningar av de variabler som varierar över tid (Bell & Jones, 2015, s. 135; Brooks, 2019, s. 44–46).

Metodvalen hade även begränsningar som kunde ha haft en inverkan på resultaten, variabeln förmögenhet exkluderades i modell 2 på grund av den starka korrelationen med

disponibel inkomst (Brooks, 2019, s. 135). Detta kan möjligen ha påverkat och begränsat resultatet eftersom förmögenhet är en stark drivkraft bakom sparandet enligt både livscykelteorin och empirisk forskning (Modigliani et al., 2007, s. 372–375; Skoblar, 2024, s. 255). När förmögenhet exkluderas fångar disponibel inkomst upp en del av förmögenhetseffekten, vilket troligen överdriver inkomstkoefficienten i modell 2 (Brooks, 2019, s. 135).

En annan begränsning kan vara relaterad till kris-dummys och hur den kodades i regressionen. Med det menas att det finns en risk att kodningen inte kunde täcka exakt hela perioden som krisen omfattade, detta kan vara svårt eftersom kriser redan kan påverka ett tag innan just det året den bryter ut. Det kan även vara svårt att bestämma när en kris påverkan försvinner helt. Därför kan perioder kodas som "icke-kris" trots att krisens påverkan finns kvar i mindre utsträckning. När förmögenhet togs bort i modell 2 förändrades vissa koefficienter som att till exempel inkomst blev starkt signifikant, vilket visar att modellen är känslig för specifikationen. Detta beror på multikollinearitet och minskar robustheten i resultaten (Brooks, 2019, s. 135).

En av de främsta styrkorna är att analysen inkluderade trettio länder över en lång tidsperiod, vilket gör det möjligt att fånga både tids- och landsvariation på ett sätt som ökar generaliserbarheten inom den europeiska kontexten (Brooks, 2019, s. 488; Baltagi, 2021, s. 5; Saunders et al., 2019, s. 212–214). Användningen av paneldata i kombination med fixa-effekter-ansats innebär också att många störande variabler kontrolleras bort, vilket ger renare uppskattningar av de variabler som faktiskt varierar över tid (Bell & Jones, 2015, s. 135; Brooks, 2019, s. 44–46; Baltagi, 2021, s. 5).

Resultaten belyser behovet av landsspecifika politik för att hantera variationer i sparkvoter, snarare än enhetliga åtgärder och bidrar till att fylla kunskapsluckan kring regionala skillnader i sparbeteende (Brooks, 2019, s. 488; Baltagi, 2021, s. 5; Saunders et al., 2019, s. 212–214). Likheterna indikerar en universell giltighet för ekonomiska drivkrafter i sparmodeller, medan skillnaderna pekar på behovet av kontextspecifika analyser som inkluderar institutionella och kulturella variationer för att förklara regionala avvikelser (Bryman & Bell, 2017, s. 43–45, 85; Saunders et al., 2019, s. 321).

5.3 Praktiska implikationer

Resultaten från studien har flera konkreta implikationer för framtida ekonomisk politik och samhällsplanering i Europa, särskilt i en tid av demografisk åldrande, återkommande kriser och osäkra realräntor.

För det första pekar den starka positiva kopplingen mellan disponibel inkomst och sparkvot (Skoblar, 2024, s. 258, 274-275; Fredriksson & Staal, 2021, s. 258) på att åtgärder som höjer hushållens köpkraft efter skatt, exempelvis sänkta inkomstskatter, riktade bidrag till låg- och medelinkomsttagare eller dämpad inflation (Fredriksson & Staal, 2021, s. 260–263), är det mest effektiva sättet att snabbt stärka sparandet på aggregerad nivå. Detta blir extra viktigt när många länder samtidigt står inför ett växande finansieringsbehov för pensioner och vård i ett åldrande samhälle (Modigliani et al., 2007, s. 376, 379-381; Bauluz & Meyer, 2024, s. 31–32; Foltyn & Olsson, 2024, s. 724–725).

För det andra visar den oväntat negativa sambandet mellan förväntad livslängd och sparkvot, tillsammans med den positiva effekten av andelen äldre, att europeiska hushåll i hög grad verkar lita på offentliga pensionssystem och sociala skyddsnet. Det innebär att fortsatta reformer som sänker den förväntade framtida pensionen (Callen & Thimann, 1997, s. 8, 13–16; Fredriksson & Staal, 2021, s. 258) med stor sannolikhet kommer att tvinga fram ett högre privat sparande, särskilt bland yngre och medelålders grupper (Cagetti, 2003, s. 340–346; Bauluz & Meyer, 2024, s. 31–32). Politiker som vill undvika en kraftig nedgång i konsumtion och BNP-tillväxt i framtiden bör därför redan nu införa tydliga incitament för privat pensionssparande genom till exempel skattegynnade konton eller automatisk avsättning (Heckman & Hanna, 2015, s. 188, 193–194; Modigliani et al., 2007, s. 376, 379-381; Foltyn & Olsson, 2024, s. 724–725) innan gapet mellan förväntad livslängd och faktisk pensionsålder blir för stort (Bauluz & Meyer, 2024, s. 31–32; Foltyn & Olsson, 2024, s. 724–725).

För det tredje understryker avsaknaden av en tydlig kriseffekt att europeiska hushåll i genomsnitt har visat relativt hög motståndskraft under de senaste 15 årens chocker, troligen tack vare starka välfärdsstater och EU:s gemensamma krishanteringsverktyg. Det innebär att framtida kriser såsom klimatrelaterade, geopolitiska eller nya pandemier inte nödvändigtvis behöver leda till ett varaktigt lägre sparande så länge de institutionella skyddsneten hålls intakta. Om däremot dessa skyddsnet börjar urholkas, riskerar sparandet

att sjunka dramatiskt precis när samhället behöver det som mest för att finansiera omställning och återhämtning.

Slutligen antyder resultaten att realräntans positiva effekt på sparandet kommer att bli en allt viktigare politisk parameter i en miljö där centralbankerna troligen håller räntorna högre än under 2010-talet. Högre realräntor kan alltså fungera som ett indirekt verktyg för att stimulera sparande och kapitalbildning utan att behöva höja skatter eller minska offentliga transfereringar.

Sammanfattningsvis ger studien ett tydligt budskap till beslutsfattare: om målet är att säkra tillräckligt privat sparande för att möta framtidens demografiska och klimatrelaterade utmaningar, är den mest effektiva vägen en kombination av (1) inkomsthöjande åtgärder för breda grupper, (2) förstärkta incitament för långsiktigt privat sparande bland yngre generationer och (3) bibehållna eller förstärkta sociala skyddsnät som gör att hushåll inte tvingas tömma sina buffertar vid varje ny kris.

6. Slutsats och vidare forskning

6.1 Slutsats

Genom att empiriskt pröva livscykelhypotesen och teorin om försiktighetssparande med aggregerad makrodata från EU-27, Norge, Storbritannien och Turkiet under perioden 2004–2022 bidrar studien till forskningen. Analysen visar att disponibel inkomst och konsumtion har ett starkt samband med variationer i sparkvoten mellan länder, vilket ger visst stöd för livscykelhypotesen, medan resultaten i mindre utsträckning stödjer antagandena om försiktighetssparande. Därmed uppfyller studien sitt syfte genom att belysa hur klassiska sparteorier fungerar i en europeisk kontext där institutionella skillnader spelar en viktig roll.

Den klart starkaste drivkraften bakom en högre sparkvot är ökad disponibel inkomst, medan konsumtionstryck gör att många hushåll prioriterar dagens utgifter framför framtida buffertar. Ekonomiska kriser har ingen tydlig effekt i våra modeller, vilket tyder på att institutionella skyddsnät och EU:s krishanteringsverktyg hittills lyckats dämpa paniksparande eller tvångskonsumtion.

Resultaten understryker att politik som vill säkra tillräckligt privat sparande inför ett åldrande Europa och framtida kriser bör fokusera på tre områden:

1. Höja hushållens disponibla inkomster för breda grupper,
2. Införa tydligare incitament för långsiktigt privat sparande bland yngre generationer och
3. Bevara och stärka sociala skyddsnät så att hushåll inte tvingas tömma sina buffertar vid varje ny chock.

På så sätt kan Europa både bibehålla konsumtionen på kort sikt och trygga kapitalbildningen på lång sikt, och kanske till slut få hushållen att spara även när de verkligen måste.

6.2 Vidare forskning

Framtida forskning om hushållens sparkvot bör fokusera på att täppa till identifierade kunskapsluckor, särskilt i ljuset av europeisk integration och ekonomisk osäkerhet. En central inriktning är att analysera sparbetende med mikrodata på hushållsnivå, eftersom genomsnittliga effekter döljer viktiga skillnader mellan inkomstgrupper, åldrar och regioner, vilket är avgörande för att förstå polarisering i sparandet och utforma träffsäkra politikåtgärder. Vidare bör mätningen av osäkerhet och kriser förbättras genom mer nyanserade indikatorer, exempelvis subjektiva mått på inkomstosäkerhet och specifika krischocker, för att bättre fånga förändrade institutionella förhållanden inom EU.

Referenslista

- Aftonbladet (2025). *Var tionde bostad har minskat i värde*.
<https://www.aftonbladet.se/minekonomi/a/kwgAGL/ekonomiska-krisen-sa-har-svenska-hus-hall-paverkats> (Hämtad 3 januari 2026).
- Arce, Ó., Koester, G. & Nickel, C. (2023). *One year since Russia's invasion of Ukraine – the effects on euro area inflation*. THE ECB BLOG.
<https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog20230224~3b75362af3.en.html> (Hämtad: 3 mars 2026).
- Avery, R.B. & Kennickell, A.B. (1991). Household Saving in the U.S. *The Review of Income and Wealth*, 37(4), s. 409-432.
- Baltagi, B.H. (2021). *Econometric Analysis of Panel Data*. 6:e uppl. Cham: Springer.
- Bauluz, L. & Meyer, T. (2024). *The Wealth of Generations: Life-Cycle Wealth Accumulation in the United States since 1960*. World Inequality Lab Working Paper 2024/04.
- Bell, A. & Jones, K. (2015). Explaining Fixed Effects: Random Effects Modeling of Time-Series Cross-Sectional and Panel Data. *Political Science Research and Methods*, 3(1), s. 133-153.
- Blaikie, N. & Priest, J. (2019). *Designing Social Research: The Logic of Anticipation*. 3:e uppl. Cambridge: Polity Press.
- Brooks, C. (2019). *Introductory econometrics for finance*. 4:e uppl. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bryman, A. & Bell, E. (2014). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 2:a uppl. Stockholm: Liber.
- Bryman, A. & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 3:e uppl. Stockholm: Liber.
- Cagetti, M. (2003). Wealth Accumulation over the Life Cycle and Precautionary Savings. *Journal of Business & Economic Statistics*, 21(3), s. 339-353.
- Callen, T. & Thimann, C. (1997). *Empirical Determinants of Household Saving: Evidence from OECD Countries*. International Monetary Fund. Working Paper No. 181.
- Carroll, C.D. & Samwick, A.A. (1998). How Important is Precautionary Saving. *The Review of Economics and Statistics*, 80(3), s. 410–419.
- Creswell, J.W. & Creswell, J.D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 5:e uppl. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Deaton, A.S. & Paxson, C.H. (1997). The Effects of Economic and Population Growth on National Saving and Inequality. *Demography*, 34(1), s. 97–114.
- European Commission (2021). *The EU-UK Trade and Cooperation Agreement*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_en (Hämtad: 3 mars 2026).
- Eriksson, L.T. & Wiedersheim-Paul, F. (2014). *Att utreda, forska och rapportera*. 10:e uppl. Stockholm: Liber.
- Eurostat (2024). *Adjusted gross disposable income of households per capita*. [Dataset]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_10_20/default/table?lang=en (Hämtad 15 november 2025).
- Eurostat (2024). *Population by age group*. [Dataset]. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00010/default/table?lang=en> (Hämtad 15 november 2025).
- Eurostat (2025). *Final consumption expenditure of households, by consumption purpose*. [Dataset]. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00134/default/table?lang=en> (Hämtad 15 november 2025).
- Eurostat (2025). *Households - statistics on income, saving and investment*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?=>Households_-_statistics_on_income_saving_and_investment (Hämtad 4 maj 2025).
- Foltyn, R. & Olsson, J. (2024). Subjective life expectancies, time preference heterogeneity, and wealth inequality. *Quantitative Economics*, 15, s. 699–736.
- Fredriksson, C. & Staal, K. (2021). Determinants of Household Savings: A Cross-Country Analysis. *International Advances in Economic Research*, 27(4), s. 257-272.
- Fuchs-Schündeln, N., Masella, P. & Paule-Paludkiewicz, H. (2020). Cultural Determinants of Household Saving Behavior. *Journal of Money, Credit and Banking*, 52(5), s. 1035–1070.
- Gale, W.G. & Sabelhaus, J. (1999). Perspectives on the Household Saving Rate. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1, s. 181-224.
- Guiso, L., Sapienza, P. & Zingales, L. (2006). Does Culture Affect Economic Outcomes?. *Journal of Economic Perspectives*, 20(2), s. 23-48.
- Gujarati, D.N. & Porter, D.C. (2009). *Basic Econometrics*. 5:e uppl. Boston: McGraw-Hill.
- Heckman, S.J. & Hanna, S.D. (2015). Individual and Institutional Factors Related to Low-Income Household Saving Behavior. *Financial Counseling and Planning*, 26(2), s. 187-199.
- Hüfner, F. & Koske, I. (2010). *Explaining Household Saving Rates in G7 Countries: Implications for Germany*. OECD Economics Department Working Papers, No. 754.

- Hünermund, P. & Louw, B. (2024). On the Nuisance of Control Variables in Causal Regression Analysis. *Organizational Research Methods*, 27(1), s. 3-18.
- Leland, H. (1968). Saving and Uncertainty: The Precautionary Demand for Saving. *Quarterly Journal of Economics*, 82(3), s. 465-473.
- Loayza, N., Schmidt-Hebbel, K. & Servén, L. (2000). What Drives Private Saving across the World?. *The Review of Economics and Statistics*, 82(2), s. 165–181.
- Lusardi, A. & Mitchell, O.S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), s. 5-44.
- Modigliani, F., Brumberg, R. & Kurihara, K. (2007). Utility Analysis and the Consumption Function: An Interpretation of Cross-Section Data. *Post Keynesian Economics*. Routledge.
- Morisset, J. P. & Revoredo, C. L. (1999). Savings and education: a life-cycle model applied to a panel of 74 countries. *SSRN Electronic Journal*.
- Müller, H. & Hornig, N. (2020). *Expecting the Unexpected: A new Uncertainty Perception Indicator (UPI) – concept and first results*, DoCMA Working Papers 1-2020, TU Dortmund University, Dortmund Center for Data-based Media Analysis (DoCMA).
- OECD (2016). *OECD Factbook 2015-2016: Economic, Environmental and Social Statistics*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2025). *Household savings*. [Dataset]. <https://www.oecd.org/en/data/indicators/household-savings.html> (Hämtad 15 november 2025).
- Ormerod, R.J. (2010). Rational Inference: Deductive, Inductive and Probabilistic Thinking. *The Journal of the Operational Research Society*, 61(8), s. 1207-1223.
- Philea (2023). *Data dive into the cost of living crisis*. <https://philea.eu/news/data-dive-into-the-cost-of-living-crisis/> (Hämtad 4 maj 2025).
- Regjeringen.no (u.å.). *The European Economic Area Agreement*. <https://www.regjeringen.no/en/topics/european-policy/eos/id115261> (Hämtad 7 mars 2026).
- Rocher, S. & Stierle, M. H. (2015). *Household saving rates in the EU: Why do they differ so much?*. European Economy Discussion Paper 005. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2019). *Research Methods for Business Students*. 8:e uppl. Harlow: Pearson Education.
- Shefrin, H.M. & Thaler, R.H. (1988). The Behavioral Life-cycle Hypothesis. *Economic Inquiry*, 26(4), s. 609-643.
- Skoblar, A. (2024). The puzzle of household savings in the European Union: tracing influences across time and space. *Public Sector Economics*, 48(3), s. 247–282

Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), s. 65-94.

Suits, D.B. (1957). Use of Dummy Variables in Regression Equations. *Journal of the American Statistical Association*, 52(280), s. 548-551.

SVT Nyheter (2023). *FI: Hushållen hårt pressade av inflation och höga räntor*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/fi-hoga-rantor-tvingar-hushall-och-foretag-till-anpassningar> (Hämtad 4 maj 2025).

Alpan, B. (2021). Europeanization and EU–Turkey Relations: Three Domains, Four Periods. I: Reiners, W. & Turhan, E. (red.) *EU-Turkey Relations: Theories, Institutions, and Policies*. Cham: Springer, s. 107–137.

Wooldridge, J.M. (2013). *Introductory econometrics: a modern approach*. 5:e uppl. Mason, OH: South-Western Cengage Learning.

World Bank (2025). *Life expectancy at birth*. [Dataset]. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN> (Hämtad 15 november 2025).

World Bank (2025). *Real interest rate*. [Dataset]. https://databank.worldbank.org/id/27596948?utm_source (Hämtad 15 november 2025).

World Bank (2025). *The Changing Wealth of Nations: Wealth Accounts*. [Dataset]. <https://databank.worldbank.org/source/wealth-accounts> (Hämtad 15 november 2025).

Yanık, A.H. & İncekara, A. (2024). Relationship between household consumption and disaggregated wealth components in OECD countries: Panel data analysis for the period 2010–2017. *Journal of Economic Policy Researches*, s. 370-382.

Zwijnenburg, J. (2021). *Distribution of household income, consumption and saving in line with national accounts*. OECD Statistics Blog.

<https://oecdstatistics.blog/2021/07/21/distribution-of-household-income-consumption-and-saving-in-line-with-national-accounts/> (Hämtad 3 januari 2026).

Appendix

Korrelationsmatris

Korrelationen mellan sparande och disponibel inkomst är svagt positiv ($r = 0,30$), vilket tyder på att högre inkomster i viss mån samvarierar med ökat sparande. Sparande har ett tydligt negativt samband med konsumtion ($r = -0,40$), vilket är teoretiskt väntat eftersom högre konsumtionsnivåer innebär mindre utrymme för sparande. Räntan har ett svagt negativt samband med sparande ($r = -0,05$), vilket antyder att variationer i realräntan inte har haft någon tydlig effekt på hushållens sparkvot under den aktuella perioden.

Disponibel inkomst korrelerar starkt positivt med förmögenhet ($r = 0,97$) och negativt med konsumtion ($r = -0,75$), vilket speglar att länder med högre inkomster tenderar att också ha större förmögenheter, men att konsumtionsnivåerna ökar proportionellt något långsammare. Den starka negativa korrelationen mellan konsumtion och förmögenhet ($r = -0,68$) tyder på att länder med större förmögenheter tenderar att konsumera en lägre andel av sin inkomst, vilket kan spegla högre sparbenägenhet.

Demografiska variabler visar förväntade mönster. Andelen äldre (65–79 år och 80+) korrelerar positivt med förväntad livslängd ($r = 0,72$ respektive $0,65$), medan yngre åldersgrupper (0–14 år) uppvisar en negativ korrelation ($r = -0,81$). Detta indikerar tydliga demografiska skillnader mellan länder med äldre respektive yngre befolkningar.

De yngre åldersgrupperna har svagt positiva korrelationer med sparandet: 0–14 år ($r = 0,17$), 15–24 år ($r = 0,06$) och 25–49 år ($r = 0,09$). Dessa samband är små men kan spegla att länder med större andel yngre befolkning också ofta har växande ekonomier och stigande inkomster, vilket i sin tur kan öka möjligheterna till sparande på makronivå. För de äldre grupperna är sambanden däremot svagt negativa: 50–64 år ($r = -0,02$), 65–79 år ($r = -0,16$) och 80+ år ($r = -0,16$). Detta mönster överensstämmer med livscykelhypotesen, enligt vilken sparandet gradvis minskar när hushållen lämnar arbetslivet och börjar konsumera av sina tillgångar.

Korrelationen mellan krisindikatorerna och de ekonomiska huvudvariablerna överlag låg, vilket tyder på att kriseffekterna varierar över tid och mellan länder snarare än samvarierar starkt med grundläggande ekonomiska nivåer.

Tabell 8: Korrelationsmatris

Variabel	År	Spar.	Disp.	Kons.	Förm.	Ränta	Förv.l.	0-14	15-24	25-49	50-64	65-79	80+	Kris	Fin08	Euro10	Brexit	Covid	Energikris 2022
År	1.00	0.16	0.08	0.02	0.03	-0.48	0.31	-0.09	-0.34	-0.20	0.14	0.33	0.24	0.00	0.01	0.01	-0.02	0.04	-0.07
Sparande	0.16	1.00	0.30	-0.40	0.28	-0.05	0.40	0.17	0.06	0.09	-0.02	-0.16	-0.16	-0.04	-0.05	-0.07	0.00	0.08	0.03
Disponibel inkomst	0.08	0.30	1.00	-0.75	0.97	-0.37	0.68	0.20	0.20	-0.19	-0.09	-0.06	-0.00	0.02	-0.00	0.02	0.02	0.01	-0.01
Konsumtionen	0.02	-0.40	-0.75	1.00	-0.68	0.27	-0.75	-0.09	-0.14	0.10	0.05	0.08	-0.06	-0.03	-0.04	-0.01	-0.06	0.02	0.01
Förmögenhet	0.03	0.28	0.97	-0.68	1.00	-0.24	0.60	0.21	0.26	-0.19	-0.11	-0.10	-0.02	0.00	0.01	-0.00	0.01	0.00	-0.00
Ränta	-0.48	-0.05	-0.37	0.27	-0.24	1.00	-0.24	-0.12	0.09	0.15	0.14	-0.21	0.00	-0.04	-0.07	0.04	-0.08	0.03	-0.05
Förv. livslängd	0.31	0.40	0.68	-0.75	0.60	-0.24	1.00	0.07	0.12	-0.12	-0.10	-0.07	0.25	0.01	-0.01	0.03	0.03	0.01	-0.04
Ålder 0-14	-0.09	0.17	0.20	-0.09	0.21	-0.12	0.07	1.00	0.71	0.16	-0.81	-0.75	-0.61	0.06	0.02	0.04	NA	0.04	-0.02
Ålder 15-24	-0.34	0.06	0.20	-0.14	0.26	0.09	0.12	0.71	1.00	0.14	-0.65	-0.73	-0.67	0.09	-0.02	0.13	NA	-0.00	-0.02
Ålder 25-49	-0.20	0.09	-0.19	0.10	-0.19	0.15	-0.12	0.16	0.14	1.00	-0.49	-0.60	-0.62	-0.04	-0.02	0.01	NA	-0.01	-0.07
Ålder 50-64	0.14	-0.02	-0.09	0.05	-0.11	0.14	-0.10	-0.81	-0.65	-0.49	1.00	0.70	0.65	-0.02	0.00	-0.03	NA	-0.03	0.06
Ålder 65-79	0.33	-0.16	-0.06	0.08	-0.10	-0.21	-0.07	-0.75	-0.73	-0.60	0.70	1.00	0.72	-0.06	0.01	-0.09	NA	-0.00	0.04
Ålder 80+	0.24	-0.16	-0.00	-0.06	-0.02	0.00	0.25	-0.61	-0.67	-0.62	0.65	0.72	1.00	-0.01	0.04	-0.05	NA	-0.00	0.04
Kris_dum my	0.00	-0.04	0.02	-0.03	0.00	-0.04	0.01	0.06	0.09	-0.04	-0.02	-0.06	-0.01	1.00	0.36	0.63	0.04	0.25	0.25
Finanskris 08	0.01	-0.05	-0.00	-0.04	0.01	-0.07	-0.01	0.02	-0.02	-0.02	0.00	0.01	0.04	0.36	1.00	-0.20	-0.01	-0.08	-0.08
Eurokris 10	0.01	-0.07	0.02	-0.01	-0.00	0.04	0.03	0.04	0.13	0.01	-0.03	-0.09	-0.05	0.63	-0.20	1.00	-0.03	-0.14	-0.14
Brexit 2016	-0.02	0.00	0.02	-0.06	0.01	-0.08	0.03	NA	NA	NA	NA	NA	NA	0.04	-0.01	-0.03	1.00	-0.01	-0.01
Covid 2020	0.04	0.08	0.01	0.02	0.00	0.03	0.01	0.04	-0.00	-0.01	-0.03	-0.00	-0.00	0.25	-0.08	-0.14	-0.01	1.00	-0.06
Energikris 2022	-0.07	0.03	-0.01	0.01	-0.00	-0.05	-0.04	-0.02	-0.02	-0.07	0.06	0.04	0.04	0.25	-0.08	-0.14	-0.01	-0.06	1.00

Källa: OECD, Världsbanken och Eurostat. Egen tabell.

Not: Tabellen visar korrelationsmatris mellan beroende och oberoende variabler. Värden nära ± 1 indikerar starka samband, medan värden nära 0 tyder på svaga eller inga samband. Krisdummys är binära och korrelerar negativt med varandra, eftersom de representerar ömsesidigt uteslutande kategorier.